

Meeraq qitiutillugu – ilaqutariinnut piffissaqarnissaq

Qaammarsaaneq IlaPi
2006/2007

Pikkorissaasarnerit
angalanerillu pillugit nalunaarussiaq

Inuup eqqarsartaasianik ilisimasalik Conni Gregersen
Immikkoortortami pisortaq Ellen Magnussen

<i>Aallaqqaasiut</i>	3
<i>Angalasartut</i>	3
<i>Malinnaasuutitat</i>	4
Isumassarsiorluni ataatsimeeqatigiinneq	4
<i>Pilersaarusiornermi suliassat</i>	5
Piffissamut pilersaarut - takussutissaq	5
<i>Suliassat</i>	5
Pikkorissaanerit ataatsimut isigalugit.....	5
<i>Angalanerit</i>	6
Angalasartut	7
Pikkorissaanerit	7
<i>Tunngaviusumik qulequttat makkuusimapput:</i>	9
<i>Sungiusarnerit:</i>	14
"ullorsiuutinit" tigulaarinitsigut.....	15
<i>Upernavik Kujalleq</i>	15
<i>Ulloq pikkorissarfik siulleq – Upernavik Kujalleq</i>	16
<i>Nuussuaq</i>	16
<i>Innarsuit</i>	17
<i>Upernavimmut uteqqinneq</i>	17
ANGALANEQ SIULLEQ PILLUGU EQQARSAATIT	17
.....SINNERILU PILLUGIT EQQARSAATIT	18
<i>Ilanngussaq 1</i>	19
Kommuninut allakkiaq.....	19
<i>Ilanngussaq 2</i>	21
Tusagassiutitigut nalunaarut.....	21
Sumiginnaasarneq akiorniarlugu qaammarsaaneq aallartilluarpoq	21
<i>Ilanngussaq 3</i>	22
Paamiuni innuttaasunik ataatsimiititsineq.....	22
<i>Ilanngussaq 4</i>	28
Pikkorissaanermi najoqqutarineqartartunut assersuut	28
<i>Ilanngussaq 5</i>	29
"inissisimaffiit pingasut"	29
<i>Ilanngussaq 6</i>	31
Pikkorissaqataasut amerlassusaannut takussutissiaq	31
<i>Ilanngussaq 7</i>	32
Nunamed 2007 saqqummiussaq	32

Aallaqqaasiut

Sumiginnaasaneq pillugu 2006-imi 2007-imilu Ilaqutariinnermut Pisortaqarfiup qaammarsaanissaanut pisortaqarfimmi sulisut ilaasa angalasartutut sulinissaat aalajangiunneqarpoq, taakku meeqqat sumiginnakkat taakkulu ilaqutaasa maannakkorpiaq sullinneqarnerat pillugu pikkorissaanissaq kommuninut ataasiakkaanut neqeroortigissagaat aalajangerneqarpoq.

Aningaasanut inatsisissap 2006-imut atuuttussap kingusissukkat aalajangiiffigineqarnera pissutaalluni suliniut aatsaat 2006-imi upernaakkut aallartissinnaasimavoq, periarfissarlu taanna takkutiinnartoq kommunit tamaasa (tak. ilanngussaq 1) allakkanik nassippavut, soorluttaaq aamma piareersarnek aallartinneqartoq.

Qaammarsaaneq pissanganartumik aallarnisarneqarpoq, tassami sorpassuit assigiinngitsut ataatsimut kattullugit iluatsinniartariaqarput, pikkorissaanermi sammisassat taamatuttaaq inuttut angalanernillu aaqqissuussinissat – nukissaqarluarlutali misigisimavugut, piffinnillu assigiinngitsunit suliniut soqutigineqartorujussuuvoq, taamaattumillu suliassaq imaaliillaannarlugu naammassineqarsinnaarpasinnigikkaluartoq qilanaaraarput ...

Aallaqqaaterpiaani kommuninut ataasiakkaanut tunngatillugu pilersaarusionerqarput, kisiannili aamma qaammarsaaneq ataatsimut isigalugu, qinikkanut tunngatillugu aammalu angalanerit tusagassiorfinit sammineqarnissaannut tunngatillugu. Tusagassiortoq oqarasuaatikku "ingiallortissanngorlugu" pissarsiarineqarpoq, tusagassiortorlu arnaq taanna pikkorissanermi peqataasunik apersuisarpoq aammalu pikkorissanerni qulequttat sammineqartut pillugit tusarnaagassioarluni.

Aammattaq angalasartunut malinnaasuutitanik imaluunniit qaammarsaanermit soqutiginnittussanik pilersitsinissamik isumassarsivugut, tassalu taamaalilluni sutigit tamatigit piareersarnek aallartilluni:

Angalasartut

Periarfissaqartilluta inuit aalajangersimasut angalaqataasarnissaat anguniarsimavarput. Angalanerit tamana Conni peqataasarpoq pikkorissaasuullunilu, iliutsillu suliniutinik allanik ilaneqartarsimapput tamanna kissaatigineqaraangat piviusunngortinneqarsinnaagaangallu. Taassuma saniatigit tamatigit oqalutsi siunnersuisartorlu peqataasarsimapput. Aamma tamatumani anguniarsimavarput inuit taakkuunerusut peqataatinnissaat, taamaalilluta ataqatigiinnerusumik ingerlanissaq anguniarlugu, tassami pikkorissanerit piffimmiit piffimmut immikkut ingerlasaraluartut, tamakkiisumik isiginnittaaseqarnissamut qaammarsaanerup ingerlanerani ataqatigiissumik eqqarsarnissarput pingaartuuvoq.

Angalanerit akulikilleruttorneranni inuttat taakkuutiinnarnissaat ajornakusoorsimavoq, angalanissalli ima pilersaarusionerqarsimallutik inuup eqqarsartaasianik ilisimasalik Conni Gregersen angalanerit tamana peqataasassasoq.

Qaammarsaanerup ingerlanerani makku oqalutsit atorsimavavut:

Perorsaasoq Rebekka Jørgensen (Rebi), Uummannami Meeqqat Angerlarsimaffiat – Upernaviup nunaqarfiinut, Upernavimmut, Kangaatsiamut og Maniitsumullu

Oqalutsi Sofie Andersen, Ilulissat – Uummannamut, marloriarluni Ilulissanut, Qasigiannuanut, Aasiannut, Maniitsumut, marloriarluni Paamiunut Narsamullu

Oqalutsi Gâbânguak' Bidstrup, Nuup Kommunea, Nuummi marloriarluni oqaluttaavoq

Oqalutsi Imîna Qaavigaq, Nuup Kommunea, Nuummi marloriarluni oqaluttaavoq

Oqalutsi aamma isumaginninnermi siunnersorti Tukummeq Qaavigaq, Nuuk –Ittoqqortoormiunut, Tasiilamut, Kulusummut, Qaanaamut

Oqalutsi Frederik Labansen, Sisimiut, Sisimiuni ,Qaqortumut Nanortalimmilu oqaluttaavoq

Siunnersuisartut angalaqataasartut ukuupput:

Meeqqanut inuusuttunullu immikkoortortami pisortaq Ellen Magnussen (siornatigut Olsen): Upernaviup nunaqarfiinut, Ilulissanut, Qasigianguanut, Nuummut Paamiunullu,

Meeqqanut inuusuttunullu immikkoortortami siunnersuisartuq Karen D. Jensen: Uummannamut, Aasiannut,

Meeqqanut inuusuttunullu immikkoortortami siunnersuisartuq Andu S. Olsen: Qeqertarsuarmut, Paamiunullu

Meeqqanut inuusuttunullu immikkoortortami siunnersuisartuq Dorthie Møller: Qaqortumut, Nanortalimmut,

Narsamut

Malinnaasuutitat

Angalasartut nalilerpaat, suliaq imaqarluartumik ingerlanneqassappat pitsaasuunissaalu

qulakkeerneqassappat malinnaasuutitanik pilersitsisoqartariaqartoq, tamannalu siunnersuutigisimavarput,

tassani inuttarineqarput suliniutitsinni sammisassatsinnut immikkut ilisimasallit, t.i. isumaginninnerup iluani

immikkut ilisimasallit sullissinnermi sammivinnik assigiinngitsunik aallaaveqarlutik katsorsaaneramik suliallit,

aammalu inuit Kalaallit Nunaanni isumaginninnermi sulineramik ilisimasallit/misilittagallit.

Malinnaasuutitaqarnerup siunertaata tassaavoq isumassanik tunniussuinissaq aammalu suliniutip siunertaata

ukkatarinnarneqarnissaata qulakkeernissaa. Suliniutip oqimaatigiissaarnissaa ajornakusoorpoq, tassami

Kalaallit Nunaanni tamarmi, isumaginninnikkut sullissinnermi assigiinngisitaqisumi, ingerlanneqartussaagami,

aammalu samminiagaq amerlasoorpassuarnik assigiinngitsunik imaqarmat sammivinnillu amerlasuunit

isigineqarluni sammineqarsinnaammat.

Isumassarsiorluni ataatsimeeqatigiinneq

Angalanissat sioqquitsiarlugit isumassarsiorluni ataatsimeeqatigiinneq 2006-imi sap.ak.34-mi

piviusunngortinneqarpoq. Piffissaaleqinerli pissutigalugu suleqatigiit naggataarutaasumik

ataatsimiinngitsoorput¹.

Ullut pingasut qulequttanik aalajangersaanernut, isumaliortaatsit pillugit oqallinnernut, isumassarsianik

siunnersuutinillu ineriartortitsinnermut kiisalu angalasartut atugassaannik quppersakkanik suliaqarnermut

atorneqarput. Quppersakkat atortussanik amerlasuunik imaqarput, tassaasunik isumassarsiat, isumassuineq,

tuppallersaaneq quiasaarneq

¹ Isumassarsiorluni ataatsimeeqatigiinnermi assigiinngitsunik suliallit ataani allassimasut peqataapput:

Perorsaanermit siunnersuisartuq Agga Lund, Nuup Kommunea

Siunnersuisartuq Anita Johansen, Paarisa

Pisortaq Anton Berthelsen, Qasapermiut, Sisimiut

Immikkoortortami pisortaq Ellen Olsen, ILAPI-mi Meeqqanut aamma ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut immikkoortortaq

Pisortaq Else Trolle Lund, Inuusuttut Inaat, Qaqortoq

Inuup eqqarsartaasianik ilisimasalik MSW Eva Hildebrand, Nørre Snede

Pisortaq Fie Hansen, Aja

Nakorsaq professor Henning Sloth Pedersen, Nuummi nakorsiartarfik

Pisortap tullia Ilse Alne, Meeqqat Illuat

Aningaasaqarnermit ilisimasalik Jakob Voigt, Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik

immikkoortortami pisortaq Joa Noahsen Lyberth, Meeqqat Illuat

Siunnersuisartuq Karen D. Jensen, ILAPI-mi Meeqqanut aamma ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut immikkoortortaq

Siunnersuisartuuneq Kesia Brun, KANUKOKA

Centerchef Lise Færch, Region Midtjylland

Rektoriugallartuq Lismo Jensen, ISI, Nuuk

Isumaginninnermi pisortaq Makkak Fencker, Ilulissat

Inuup eqqarsartaasianik ilisimasalik Merete Stobberup, ILAPI-mi Meeqqanut aamma ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut immikkoortortaq

MIPI-mi ataqatigiissaarisuq Nina Banerje, Nuuk

Ernisussiorluq Ruth Montgomery-Andersen, Napa, Nuuk

Isumaginninnermi pisortaq Stina Mølgård, Qeqertarsuaq

Pilersaarusionermi suliassat

Qaammarsaaniarluni suliniuteqarneq taama annertutigisoq mikisuarakkuutaanut allaat pilersaarusionissamik pisariaqalersitsivoq, aammali eqaatsumik periuseqarnissamik pisariaqartitsiffiulluni. Kommunit attavigaavut, allakkiorpugut/kommuninut saqqummiussassaliorpugut kommunillu akissutaat katersorlugit. Angalanissat pingaarnersiorlugit tulleriinnilersorpavut kommunillu allakkitsinnut akissutaat aallaavigalugit pilersaarusionarluta, tak. ilanngissaq 1, tamannalu pereermat angalanissat pilersaarusioneqarsinnaalerput. Anguniarparput suliniuteqarnerup ingerlanerani kommunit tamakkerlugit minnerpaamik ataasiarluta orninnissaat.

Piffissamut pilersaarut - takussutissaq

Tusagassiorfinnut nalunaarutikkut (tak../.2) pikkorissaanerit aallartinnissaat tamanut nalunaarutigineqarpoq, tusagassiorlorlu Juana Petrussen, aallaqqaataaniilli angalanitsinnik malinnaaffiginnittoq, tusarnaarutikkut aallakaatitassiorparpoq. Taamaalilluta qaammarsaanermik suliaqarnissarput nittarsaapparput. Tusarnaarutikkut aallakaatitassiat amerlasuunit tusarnaarneqartarput oqallinnissamullu aallarniisuusarlutik aammalu sammisap maluginiarneqarnissaanut iluaqutaallutik.

Suleqatigiit Naja Paulsen aamma Simigaq Broberg Kalaallit Nunaanni sumiginnaasarneq pillugu piviusulersaarutinik pingasunik sarsuatitaliorput:

1. Meeraanerup annernartui
2. Meeraaneq allatut ittoq
3. Sumiginnaaneq inuiaqatigiillu

Taakku saniatigut sammisap taanna pillugu isiginnaarutikkut saqqummersitat naatsukullaat tallimat suliarineqarput. Sarsuatitaq isiginnaarutikkullu saqqummersitat naatsukullaat 2007-imi upernaakkut KNR-TV-kkut takutinneqartarput maannakkullu Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfimmut saaffiginninnikkut DVD-nngorlugit piniarneqarsinnaallutik.

Suliassat

Pilersaarusionerq piffissarujussuaq atorlugu ingerlanneqarpoq, tassami qarasaasiakkut allaqattarnikkut oqarasuaatikkullu oqaloqateqaqattaarnikkut pikkorissaanissat ingerlannissaat pilersaarusionerqarmata aammalu pikkorissaanissamik neqeroorutit kommuninut ataasiakkaanut ilisariteqattaarneqarlutik. Pilersaarusionerup immikkoortua siulleq qarasaasiakkut atortorissaarutit oqarasuaatillu atorlugit ingerlanneqarpoq, kingusinnerusukkulli najukkat ornillugit ilisimatitsiutigaluta ataatsimeeqatigaavut. Isumaginninnermi ingerlatsiviit akissuteqarneri malillugit angalanissat pingaarnersiulluta tulleriinnilersorpavut najukkanilu sulisut peqatigalugit tassanerpiaq pikkorissarnissaq pilersaarusionerlutigu. Tullinnguullugit pikkorissaanerit ingerlanneqarput – najukkani sulisut suleqatigalugit, naggataatilullu suliniut naliliiffigisimavarput –

Pikkorissaanerit ataatsimut isigalugit

Sulivut makkuupput

Pikkorissarnerit makkuninnga imaqarput:

- Sumiginnaaneq pillugu ilisimasat tamatumalu kingunerisaanik ajoqusigaanerit – atuagarsornikkut ilimagisat misilittakkallu
- Piaartumik iliuuseqartarnissaq qitiutillugu

- Sammisat imaannaangitsut pillugit oqaloqatigiinnissamut sungiusarneq – isumaliortariaatsit, ajunngitsumut saatillugit oqaatigeqqiisarneq
- Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnissaannut sungiusarneq – ilinniakkat aallaavigalugit sulisutullu isumaliortaaitsit, suliffimmi killissarititat

Pikkorissaanerit amerlanerit iluserisartagaannut assersuut ilanngussaq 4-mi takuneqarsinnaavoq

Pikkorissaanerit saniatigut makkuninnga pisoqartarpoq:

Aalajangersimasumik qulequtsiilluni ataatsimiinnerit – ullukut unnukkullu illoqarfiit ilaani ingerlanneqartarput:

- Kangersuatsiami, atuarfimmi angajoqqaanik ataatsimiititsineq: qitornanik oqaloqateqartarnerup pingaassusia
- Uummannami ulluunerani paaqqinnittarfiit: meeqqat alianartumik naapitaqaraangamik qisuariartarnerat – angajoqqaanik annaasaqarnermi
- Ukkusissani: Sumiginnaaneq – tamanna meeqqat inuunerannut qanoq sunniuttarpa?
- Ikerasammi: Sumiginnaaneq – tamanna meeqqat inuunerannut qanoq sunniuttarpa?
- Saattuni: Sumiginnaaneq – tamanna meeqqat inuunerannut qanoq sunniuttarpa?
- Uummannami: Sumiginnaaneq – tamanna meeqqat inuunerannut qanoq sunniuttarpa?
- Narsami – meeqqanik oqaloqateqarneq

Innuttaasunik ataatsimiititsinerit – Sulinermut atatillugu inuup eqqarsartaasianik ilisimasanik saqqummiussaqarpoq taamanikkut naalakkersuisunut ilaasortap Aleqa Hammond-ip anguniakkat pillugit saqqummiussaanut tapertatut, illoqarfanni ukkunani:

- Paamiut dec. 2006 – saqqummiussaq takuuk ./. 3
- Ilulissat jan. 2007 –
- Aasiaat marsi 2007 – Aasiammiunik oqallitsitsilluni ataatsimiititsineq

Najukkami sulisunik angajoqaarsianillu paaqqutarinnittunik *siunnersioqatigiissitsineq* Oqartussasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit, *pinaveersaartitsinerimut ataatsimiititaliap* ataatsimiinnerini peqataanerit

Najukkami sulisunik allanillu soorlu *angajoqaarsianik paaqqutarinnittunik* ilinniartitsineq *"Meeraaneq nuannersoq"* pillugu Charlotte Guldberg peqatigalugu PI-mi pikkorsissaaneq

Ataatsimeersuarnerni saqqummiinnerit assigiinngitsut:

- Malmømi, 2006-imi majimi NFBO-mi ataatsimeersuarneq: Meeqqat Illuanni pisortaq peqatigalugu saqqumiineq
- Ilinniartitaaneq pillugu KIIP-ip ataatsimeersuartsinerani 2006-imi novembarimi Katuami ingerlanneqartumi saqqummiineq
- Nunamed Nuuk, sept. 2007: suleqatigiikkuutaarluni ataatsimiinneq – tak. saqqummiussaq ./. 7

Angalanerit

Angalanerit tamarmik pikkorissaanerillu tamarmik immikkooruteqarput, ilutigisaanilli sammisat pikkorissaanerullu aaqqissuussaanera assigiillussuteqarlutik.

"Silamit", "angallatit ajoquteqarnernit" imaluunniit angalanernut atatillugu akornutaasinnaasunit allanit eqqugaavallaanngilagut, naak ataasiakkaatigut eqqorpeqallattaagaluarta:

- Silap timmisartorfigissallugu ajorpallaarnera pissutaalluni Aasianni pikkorissaanerit ullormik ataatsimik kinguaattoorput, pikkorissaasutullu assut oqiliallannarpoq pikkorissartussat taama eqaatsigisumik periuseqarsinnaanerit pissutigalugu pikkorissaaneq ullormik ataatsimik

nikikkaluarlugu ingerlassinnasimagatsigu. Taakku tungaannit annertuumik suliniuteqarnissaq piomasqaataavoq – inuit 30, paarlatsissarsiorneq, init pikkorissarfissat, nerisaqarneq ...

- Qasigianguanniit, Qeqertarsuarmiit Tunumiillu angerlamut angalanissat kinguaattoorput, tamakkuli pikkorissaanerlut sunniuteqanngillat. Qeqertarsuarmi nutserisussa q sila peqqutaalluni apuutinngitsoorpoq, pikkorissaanerlu taanna kisiartaalluni nutserisoqarnani ingerlanneqarpoq.
- Kujataani angalaarneq sinersortaatiq ajutoornera pissutaalluni allannguuteqarpoq, Qaqortumili pikkorsissaanerlut toqqaannartumik ajoqutaanani. Qaqortumi piffissaaleqineqarpoq, taamaattumi Narsameereernerup kingorna Qaqortoq uterfigineqarput, tassani naammassisassat isumagineqarlutik.
- Nanortalimmiit Narsamut silaannakut angallanneq kinguaattoorfiuvoq, pikkorissarnerlu ullormik ataatsimik sivikillineqarluni. Tassanili meeqqanik oqaloqateqarnissamik sungiusaqarneq ullormik ataatsimik ilaneqarluni.

Angalanerilli taama amerlatigisut isigissataanni iluatsitsilluartutut misigivugut. Tikiffitsinni tamani tikilluaqqusaalluarpugut inissilluarneqartarlutalu, tamanna pingaarutilerujussuuvoq ilaannikkut sivisuumik angalasarsimagata. "Qanoq ineqarneq" ullup tulliani nukissanut katersinissamut pingaarutilerujussuuvoq. Imaanngilaq angisoorsuullutillu kusanarluinnartuussasut, ajunngilaq mikisunnguugaluarunik atortorissaarpallaaratillu, kissalaartuunissaalli alianaatsuunissaallu pingaaruteqarpoq – ineqarfigisavullut tamarmik taamaapput.

Qeqertarsuarmi pikkorissaaneq

Angalasartut

Siunertaavoq siunnersuisartooq oqalutsilu angalanerini tamani peqataassarnisaat, paasinarsivorli angalanissanut piffissartinneqartut pissutaallutik, tamanna piviusunngortikkuminaatsoq. Aamma kissaatigisimagaluarparput piffissaliunneqartup iluani, t.i. ukioq 2007-mi naammaseersimanissarput.

Pikkorissaanerit

Siunnersuisartut suliassaasa annersarisimavaat attaveqartarneq, tassa ornitassat peqatigalugit piareersarneq, pilersarusiorneq, unillatsiarnerni sunngiffimmilu suliqarneq. Suliq taanna nalituvoq, tassami pikkorissaanerini sulianut sammititsisinerlut tunngavissiuugami. Taassuma saniatigut inuttut imminut takulluni ilisarilerarneq sulinermik ineriartortitsinissamut atatillu tatigeqatigiinnermik nassataqartarpoq.

Siunnersuisartut tamarmik misigisimavaat kommunini sulisunut attaveqarnertik pitsaanerulersimasoq. Namminersornerullutik Oqartussani/pisorta qarfimmi sulisut kiinarsisimavaat, taamatut qanillilluni imminut naapinnerup kingunerisaanik kommunimi sulianik ingerlatsisut suliatic "unittoorfigigaangamikkit" sionratigumut naleqqiullugu siunnersuisartunit siunnersortinniarlutik ilitsersortinniarlutillu saaffiginninnerusalersimapput. Tamanna sulianik ingerlatsinermut ajunngitsumik sunniuteqarpoq, tassami meeqqamik qitiutitsineq attaneqartarmat, suliamik ingerlatsisup amigartumik piginnaaneqartutut misiginera qitiutinneqarani. Namminersornerullutik Oqartutssat/pisorta qarfiit angisoorujussuuartut ungasissorujussuuartullu nalinginnaasumik misiginarunnaarnerannut peqqutaasutut isikkoqarpoq. Soorlu suliassat ajornarsivallaanngineranni sianerluni oqaloqateqarnissaq ajornarunnaarnerusoq. Angalanernit "saniagiut pissarsiaq" alla tassaavoq najukkani pissutsit, ajornartorsiutit suut kommunini ataasikkaani sularineqartut sionratigumiit ersarinnerujussuarmik tigussaanerujussuarmillu ilisimasaqarfigileratsigit.

Inunnik isumaginninnermi susassa qarfik piffinni amerlasuuni sulisussaaleqinermi ilinniarsimasunillu sulisussaaleqinermi eqqugaavoq, peqatigisaanillu soorunami sulinermi ajornartorsiutinit annernartunit sunnerneqarsimalluni. Inuit allat inuunerinik artornartorsiorfiusunik suliaraqneq artornartorujussuavoq nukissornaqalunilu, pingaartumik sulisunut suliassamut ilinniagaqanngitsunut nungullarsaataasarluni.

Pikkorissartut inunnut ataasiakkaanut tunngasut pillugit **nipangiussisussaaneertik** neriorsuutigisimavaat taassumangalu pituttorneqarsimallutik, pikkorissartullu amerlasuut oqaatigaat taamatut nipangiussisussaaneermik neriorsoqatigiinnerup toqqissitissimagaatik. Amerlalaartut toqqissisimanertik atorluarsimavaat, taamaallutik namminneq nalaataqarnermit timikkut tarnikkulluunniit kingunerlutsitsinerit innarliinerillu misigisimasatik oqaluttuarisimavaat.

Pikkorissaanerit tamarmik aallartinnerini, peqataasut tamarmik **imminnut ilisaritittarput** – siullermik inuup eqqarsartaasianik ilisimasalik, taavalu tulluullutik peqataasut tamarmik tullerriaarlutik. Pikkorissaanerit ilaanni ataasiakkaani imminut ilisaritinnerup taassuma qaangiinnarnissaa ussarnartorsionartaraluarpoq, tassa peqataasut amerlavallaaraangata, kisiannili piffissamik atuineq taanna imminut akilersinnaavoq: tassa pikkorissaqataasut ataasiakkaat tamarmik ilaminnut aallaqqaataaniit oqaaseqartarnerat pissutaalluni kingusinnerusukkut "tamanut" saaffiginnilluni oqaaseqarsinnaaneq sutigut tamatigut ajornannginnerulertarmat.

Tasiilaq aasami 2007

Tunngaviusumik qulequttat makkuusimapput:

Meeraq qitiutillugu – ilaqutariinnut piffisaqarnissaq
Piaartumik suliniuteqartarnissaq
Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat

Annerusumik **piaartumik suliniuteqartarnissaq aammalu oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit sulieqatigiinnerat** sammisimavavut taakkunungalu tulliuillugit qulequttat uteqqiavigineqartut makkuusimallutik:

Piaartumik suliniuteqartarneq ima paasillugu:

1. meeqqat inuuleqqaarneranniit, t.i. inunngorneranniit – ajornanngippat suli naartuuneranniit – piaartumik suliniuteqartarnissaq
2. sumiginnaasoqarneranik siullerpaamik pasitsaassaqarnerminngaanniit siunertalimmik suliniuteqartarnissaq – otaqqisitsinani aammalu nammineerluni qaangiutissanersoq ” takulaaqqaariartigu” atornagu, tassami qaqutiguinnaq taamaattoqartarpoq. Piaartumik suliniuteqarasuarnerup ajorluinnartumut ingerlasoqarnissaa pinngitsoortissinnaasarpaa.

Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat ima paasillugu:

1. oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiiffiata kommunimit aqunneqarnera – tassanili ulluinnarni suliassanik suliqaartut taanna suliassarinnigilaat, taamaattumik pingaartillugu sammivarput
2. suleqatigiinnik suliata ataasiakkaat ingerlannissaannut qulakkeerinnittussat tassanilu aalajangiussat (pilersarutit anguniakkallu) aalajangiunneqarsimasut ataqqinissaat.

Siusissukkut isumassuinerup/siusissukkut sumiginnaanerup qanoq sunniuteqartarnerat pingaartillugit nassuiarneqartarput, tassungalu atatillugu ukiuni kingulliunerusuni aatsaat meeqqat mikinerminningaanniit sumiginnakkat amerlanerit Kalaallit Nunaanni takussaalersimanerat. Taamaattoqarnera inuiaqatigiit/innuttaasut nukittuujunerannut tarrarsuutaavoq, peqatigisanilli aamma ”ullut nutaat” inunnik aserorterinerat AAMMA siusinnerusukkut sumiginnaasarsimanerit ullumikkut aaqqiiviniarneqarnerat – siunissamilu pisussat tamakku ikilisarneqarniarnerat. Mikisunnguullunili misigissutsikkut aamma inuttut kinaassutsikkut ajoqusigaaneq annertuumik innarliisarpog. Meeqqat mikisunnguunerminngaanniit qimaannarneqartartut, meeqqat inersimasut imerneranni najuuttartut, meeqqat ukiukitsunnguunerminninginngaanniilli naammattumik isumassorneqanngitsut paaqqutarineqanngitsullu takusarpavut, nalunngilarput tamakku meeqqap inuttut kinaassusiata ineriartorneranik, misigissusaanik ajoqusiinnaasut aammalu qaratsap ineriartorneranut akornutaasinnaallutik. *Ataatsimut isigalugu misigisaqarpugut, meeqqap mikisunnguunerminngaanniit isumassorneqartariaqarnera sammineqaraangat pikkorissartut amerlasuut oqillallattut ittartut aammalu eqqarsarnartoqartikkaat paasigaangamikku Kalaallit Nunaanni ullutsinni meeraqartoq mikinerminningaanniit sakkortuumik sumiginnagaasimasunik.*

Piaartumik suliniuteqassagaanni kommunimi inunnik isumaginnittoqarfimmut nalunaaruteqarnissaq pisariaqarpoq, nalunaaruteqartussallu tassaallutik meeqqamik ilisarimannittut sullissisullu, tassungalu atatillugu meeqqat pisinnaatitaaffii sammivavut: meeqqat tassaapput inuiaqatigiinni innuttaasut pisinnaatitaaffeqartut pisinnaatitaaffiillu taakku meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit FN-ip isumaqatigiissutaanni aammalu kalaallit inatsisiliaanni, meeqqanik inuusuttunillu ikiorsiisarneq pillugu peqqussummi, allaaserineqarput.

Meeqqanik ilaqutariinnut paaqqutarisassanngorlugit arlaleriaqalutik inissinneqartartunik tamatta ilisimasaqarpugut, aatsaalli kingusissukkut paasisarparput meeraq taama atugaqartinneqartoq ajoqusigaasuusooq, taamaattumillu katsorsarneqartariaqarluni pisariaqartaminillu ikiorserneqartariaqarluni. Sulisutut imaluunniit angajoqqaatut akuersaarsinnaanavianngilarput meeraq timikkut napparsimasooq piaarnerpaamik nakorsamit/ilisimasalimmit passunneqanngippat- soorliuna meeqqat eqqarsaatikkut nanertisimasut taama pisanngikkivut? – sammisaq taanna annertuvoq pingaaruteqarlunilu, taassumami imaraa nalinginnaasumik upperineqarsimammat meeqqat "perorssaannagassaasut" – aamma eqqarsartaatsimikkut ajoqusigaagaluarunilluunniit. Taamaattoqanngilarli, tassami meeraq atorfissaqartitsiinnersorlu ikiorneqarnissaanik neqeroorfiginngikkutsigu pisortat sinnerlugit sumiginnassavarput – AKUERSAARNEQARSINNAANNGILAQ aatsaat ukiut arlallit ingerlareeraangata meeraq qanoq ajortigisunik atugaqartoq inersimasunit paasineqartarnera –

Qulequtaq aamma taanna sammineqaraangat misigisarparput qanoq tusarnaartoqartartigisoq sukkanerusumillu suliniuteqartarnissaq qanoq soqutigineqartigisoq. Amerlassuut aporfisarpaat nalunaaruteqarnissamut qununnginneq imaluunniit nalunaaruteqaraanni ilumut suliniuteqartoqalernissaanik tatiginninnissaq. Oqallinnerni amerlasuuni sammineqartarpoq isumaginnittoqarfiup qanoq illorsimanerminik nalunaarutiginnittumut suut oqaatigisinnaanera/ oqaatigisinnaannginnerai. Ilaasa eqqumiigisarpaat naammagisarnagulu isumaginnittoqarfimmit sunnguamilluunniit nalunaarfigineqartannginnertik, kommunilli ilaat ajunngilluinnartumik periuseqarlutik nalunaarutiginnittut qutsavigisalersimavaat, taamaalilluni pakatsineq pinngitsoortinneqartarluni. Tassami meeqqat pillugit nalunaaruteqarneq artornartuuvoq, taamatullu annikkaluamik utertitsisarneq nalitoorujussuuvoq.

Pikkorissaaffinni amerlanerni **nalunaartarneq** sammineqangaatsiartarpoq. Piffiit ilaani sammisamut tassunga paatsiveerusimasooqarpoq allanilu ilisimaneqarnani "qanoq pisoqaraangat" nalunaartoqartassanersoq, soorluttaaq ilaasa nalugaat inuaqatigiinni innuttaasutut – aammalu pisortani sulisutut/atorfeqartutut immikkut ittumik - nalunaaruteqarnissamik pisussaaffeqarneq.

Taakku saniatigut nalunaarnarnermut akornutaasartut pingaarnersaraat nalunaarnermi angajoqqaanit kamaanneqarnissaq, tassa angajoqqaat paasigaangamikku/paasissagaluarunikku kina nalunaarsimasooq kamannissaat annilaangatigineqartarpoq – taamaalilluni nalunaarumagaluartup annilaangagisarpaat nalunaassaguni "ajortut" meeqqap atugai "ajorseriaannarsinnaasut". Oqartussaasooqarfiit assigiinngitsunik suliallit sungiusarnerannit nalunaarnissamut annilaangassutit ilarujussui qaangerneqarput, tassami suleqatigiinnut ilaagaanni sapiissuseqarnarneruvoq taamaalillunilu innarliineq/sumiginnaaneq pillugu ilisimasat/pissutissaqartumik pasitsaassinerit aalajaallisarneqartarlutik.

Kanngusunneq pisuusutullu misigineq misigissusaapput imaannaanngitsut, sumiginnaasooqartoqartillugu takkuttuaannartut, meeqqap sumiginnakkap, taakku angajoqqaavisa aammalu isumaginninnermi ilaqutariinnik/suliasanik taakkuninnga sullissisartut misigisartagaat. *Naak misigissutsit taakku oqimaakkaluaqisut, tassami kanngusunneq oqaluserileraanni soorlulusooq misigissuseq itersarneqartartoq, taamaattoq misigissutsit taakku suliarinissaat soqutigineqarluaarsimavoq, aammalu malunnarluni misigissutsit taakku paasiniarnerat ajornanngitsuaraasimalluni – tassunga pequtaasinnaavoq misigissuseq oqaluserigaanni takkuttarmat, taamaalillunilu pikkorissaanermut ilaatillugu misissoqqissaarneqarsinnaasarluni.* Navianaqutigaa ilaasa kanngusunnermut pulasinnaanerat, tamannali pisimannngilaq. Ittoornerup kanngusunnerullu assigiinnequtaat sammingaatsiarsimavarput: tassa meeqqat ittoortarnerat pissusissamisuuqinnartuusooq, kanngusunnermilli allaalluni. Misilittakkakka malillugit pissutsinik taakkuninnga paasinninnissaq pingaartuuvoq, tassami isumaqaraanni meeqqat ittoortarnerat pissusissamisoortuunngitsooq tamanna ajoqutaasinnaammat. Nalinginnaasumik ineriartornerup kingunerisaanik inuttut kinaassutsip nukittoriartornerani aammalu pissusissamisoortumik naleqassutsimik misigiartorneq ilutigalugit nalinginnaasumik ittoortarneq peeruttarpoq imaluunniit annikillisarluni – kanngusunnerli – immikkut iliuuseqarnikkut oqilisarniarlugu iluuseqarfiginngikkaanni - allanngortanngilaq (imaluunniit sakkortusiartortarluni)..

Ilaqutariinni sumiginnaaffiusuni imminnut ataqatigiinneq **pissaanermik atornerluinermik** imaqarajuppoq: arlaat ilaminnut aalajangiisuusarput, "allat" oqaaseqarsinnaatitaapput, allat taamaalioqqusaanngillat, allat "kamassinnaatitaapput", allalli taamaaqusaanatik – sumiginnaanermi pissaanermik atornerluineq ulluinnarni inooqatigiinnermi tamarmi atuuttarpoq taamaalillunilu inuttut kinaassutsip naleqartutullu misigissutsip

pingoriartornera sunnertarlugu. Periutsit taakku meeqqat assigiinngitsumik namminneq periutsimittut atisarpaat: ilaasa (niviarsiaraanerusut) ilaqutariinni/atornerlugaanermi inissisimanertik kinaassutsiminnut ilisarnaatinngortittarpaat: ajoqusikkatut inissisimaneq, misigisarlu/misilittagarlu taanna inuttut kinaassuseralugu ilisarimaneqarnertik tamanut siaruartittarlugu, tassalu ajoqusikkatut inissisimanertik attattarlugu aamma pisuni allarluinnarni, naak atornerlugaanngikkaluarlutik. Taamaalilluni oqaatigineqarsinnaavoq ajoqusikkatut-misilittakkat ulluinnarni inuunermut ilaasunngortittaraat, naallu inuunerup ilaani tamani ajoqutigaanertik eqqortuunngikkaluartoq, imminnut taamaattutut paasinnittaaseqartarput. Qanoq iliorsinnaanngitsutut/ikiofissaqanngitsutut imminnut misigisarput nammineerlutik qanoq ilioriansinnaanngitsutut pissuseqaaqqajaasarlutik. Isumaqaartarput namminneq isummaminnut naleqqiullutik allat kisimik isumaat pitsaanagerusut/eqqortuunerusut, allanillu aqunneqarnissartik qinerumanerusarlugu – taamaalillutillu ajoqusikkatut kinaassusertik attattarlugu. Meeqqat allat (nukappiaraanerusut) ajoqusiisup kinaassusia namminneq kinaassuserisutut ittarpaat, naak namminneq ajoqusigaasup inaaniikkaluarlutik. Nukappiaraq ajoqusigaavoq, ajoqusiisulli periusaa "alapernaaserpaa" siunissami nammineq atorsinnaanissaa siunertarlugu. Meeqqat taakku innarliinerni ajoqusigaanermik – ilumoorlutik – isumaliortarput: "pisoq kukkusuuvoq, uanga taama pineqassanngilanga – siunissamilu taamma pineqaaqqissanngikkuma ajoqusiisup periusaata atornissaa ilikkartariaqarpara, tassami nunarsuarmi inuuneq tamma ittussaasimavoq".

Elisabeth aamma Ujarak Oeqertarsuarmi

Meeqqat innarligaanerminnut - innarliinerit inuunerminnut ilaasutut aalajangiunniaraangamikkit - naleqqussarnisaminnut tunngaviusumik assigiinngitsunik periuseqartarnerat ersersinniarlugu annoraaminermik **inuusaliat Elisabeth aamma Ujarak** atortarpaavut. Elisabeth og Ujarak mersugaapput sumiginnaasarnerup oqaluttuarineranut atugassanngorlugit: tamarmik inuunermik ilaat uummatiminnut poorsimavaat, morpaallugit (misigisatik toqqorlugit) imaluunniit "uangaanngitsutut" namminerminnit avissaaqqasutut inissittarlugit, tigussaasumillu assersuuteqarluni ilinniartitsineq atuagarsornikkut eqqarsaasersuutit paasiniarneranni pikkorissartut iluaqutigisimavaat, taamaalillutik sumiginnaasarnerup meeqqanut ajoqusiisarnera Elisabeth aamma Ujarak iluaqutigalugit paasiuminarsisarsimallutik. Immikkut illuinnartumik Elisabeth aamma Ujarak namminneq inuuneqalerput, tamatigut nutaanik inuuneqalerarlutik, najuuttunullu "ilisarnartorujussuarnik".

Erseqqissartuarparput **kinaluunniit ajoqusigaalluni inunngortanngimmat**. Tamatta ikiofissaqanngitsuulluta inunngortarpugut, aatsaalli ikiofissaqannginnerput arlaannif atornerlunneqarpat ajoqusiganngortarluta. Ikiofissaqannginnitsinnili ikiofissaqannginnerput. Angajoqqaat 'angajoqqaajulluurtut' meeqqamik ajoqusigaannginnissaannut ikiorniartarlugit nukissaqarput. Aammattaq erseqqissartuarsimavarput **kinaluunniit ajoqusiisutut innunngorsimannngimmat** – kinaluunniit ajoqusiisunngortoq ajoqusikkatut misigaluni aallartittarpoq. Meeqqap ajoqusikkap ajoqusiisullu akornanni pisoqartarneranik inuunerminut ilaatitsilersarnera, sumiginnagaasutut/innarligaasutut inuunermut naleqqussaraangami– isumaqalersarlunilu "inuuneq taamaattussaasoq" – sulinitinni sammisimavarput, -

taamaalillutalu meeqqani sumiginnakkani tamatsinnilumi ittoq pingasunik teqeqqulik Ajoqusigaq-ajoqusiisoq-ikiuisoq ingerlaannaq tikittarparput ... paasinnittaatsimik taassuminnga tunuliaqutaqarluni sulinissaq eqimattakkuutaarluni sulinikkut/sungiusarnikkut annertusarneqartarpoq

Summit-ip ilisarnaatinut ilusiliaa² malillugu kinguaassiutitigut innarlerneqarnerup ilisarnaatai nalinginnaasut tamangajammik sammineqartarput

Inunnik isumaginnittoqarfiup/peqqinnissaqarfiut aammalu inatsisinik atortitsinermi suliassaqarfiup suliassaasa assigiinngissutaat sammisimavavut: eqqartuussiveqarneq inunnik isumaginnittoqarfimmit/peqqinnissaqarfimmit allaanerusunik suliassaqarpoq, allaaneruneralu takusarparput meeqqanik sumiginnaaneq/innarliineq pillugit suliaqartoqaraangat. Inatsisinik atortitsinermi suliaqartut pasilligaaq/unnerluussaq sunalu pasilliutaanersoq sammisarpaat. Unnerluussaq eqqartuutissallugu pillassallugulu peqqutissaqarnersoq taakku paasiniassavaat, tassalu sulinermi taakku qitiutitassaat. Inunnik peqqissusermillu isumaginnittoqarfiup suliassaa tassaavoq meeqqamut pitsaanerpaamik angusaqarniarnissaq – meeqqap pisariaqartitai/meeqqamut pitsaanerpaaq taakku qitiutissavaat.

Kinguaassiutitigut atonerluisoqarsimaneranik imaluunniit imaannaanngitsumik sumiginnaasoqarsimaneranik ilisimasaqalernitta imaluunniit pissutissaqarluartumik pasitsaassinitta kingunerisaanik **iliuuseqarnissamut periarfissat** assigiinngitsutigut sammineqarput – suliassanut ataasikkaanut aamma/imaluunniit tunngaviumik ileqqussanut tassungalu atatillugut paasinnittaatsit ileqqorissaarnerlu pissusissamisuuinnartut ilanngullugit sammineqarput. Meeqqanik sumiginnakkanik suliaqarnermi tigussaasumik periuseqartarneq tassaavoq **ajunngitsumut saatillugit oqaatiginiakkat oqaasertalersorneqartarneri**, tamakkut nassuiarneqarput sungiusarnikkullu misilinneqarlutik.

Isumaliortaatsit killissaritallu pingaartillugit qulequtaritinneqarput, siullermillu suna pineqarnersoq paasineqanngikkaangat apeqquutillisoqartarpoq sungiusarnernilu suliarineqartarluni.

Ilaqutariinni inuunerup iluserisinnaasaasa nalunarluinnartuusarnerat pissutaalluni **oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit peqataaffigisaannik sulinissaq** pisariaqarpoq, suliat tamanit iluarinartumik - - meeqqat, angajoqqaat sulisullu tungaannit isigalugu - aaqqinneqassapata. Ilaqutariinnik atonerluinermit eqqorneqarsimasunik "akerliusutut" imaluunniit "ilaaqquttutut" inisseqqajaaneq ajornanngitsuararsuuvoq. Arlalitsigut killissarititaasut iluanni ajornartorsiortoqarajuppoq, taamaattumillu sulisup ilaqutariit paatsiveerusermasut akornannut pulanissaa, kisimiilluni suliguni, ajornanngitsuararsuanngortarpoq, imaluunniit ilaqutariinnik attaveqarnissaq pinngitsoorluinnartarluni. Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiippata ajornartorsiutit sakkortuut taakku ajornannginnerusumik iserfigineqarsinnaapput – tamannalu ilumut pisarpoq!!! – ajornartorsiutit suuneri tikikkuminarsitiinnarnagit aqqikkumarisitiinnarnagillu aamma suliffimmi pissutsit atoruminarnerusunnortittarpai.

2

- isertugaaq – innarliinerit nipangiusimaqqullugit ajoqusiisup meeraq ussassaartarparpa, siorasaartarlugu imaluunniit pinngitaalisarlugu
- ikiorfissaqanngitsutut misigineq – pisup nalaani pissaaneq tamaat ajoqusiisup tigummisarpaa – meeraq pisunut iliuuseqarsinnaassuseqartanngilaq
- naleqqussarneq – meeraq annanniarluni periusissani ineriartortittarparpa, inuunermini nammassinnaanngisani sapernagit atorsinnaaniassagamigit silatusaarluni periusissaminik ineriartortitsisarpoq – "ilumini qilersuisarpoq"
- paasineqarneq – malunniutit sakkortuut pasitsatsitsiarput, imaluunniit innarliinerit meeqqap oqaluttuarisarpai.
- Paanineqareernerup kingorna misialerneq – meeqqap inuttut kinaassusini misigissutsinilu, ilaqtannut akisussaasutut misiginini assigisaalu pissutigalugit taamaaliornissani pisariaqartittarparpa. ...

Ilutsimi ersersinneqarpoq meeraq peroriartornermini atugarlioraluarluni annanissamut periarfissaqarniarluni qanoq iliuuseqartarpoq, taamaattumillu meeqqat taakkorpiaat meeqqanut allanut naleqqiullutik amerlasuutitigut sooq allarluinnarmik ingerlasarnesut, naak qallikkut nalinginnaasumik isikkoqaraluarlutik aammalu silappaarissuusinnaallutik amerlasuutigullu piginnaaneqarluartarlualutik. Katsorsaanitsinni – uani katsorsaaneq atituumik eqqarsaatigaara – qanoq pisoqarsimanera pinngitsoorata soqutigintinnerullugu sammisassarinnngilarput, tassaallunili taama pisoqarsimanerata meeraq qanoq sunnersimaneraa imaluunniit ineriartornissaa qanoq akornusersimaneraa.

Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliassat suleqatigiinnerat aammalu suleqatigiit assigiinngitsunik suliffillit sulinissaannut ilusiliaq³ saqqummiunneqarput tamatumalu kingorna pikkorissarnerni aalajangersimasumik pisartutut sungiusarnermi misilittarneqartarluni.

Pikkorsissarnerni amerlasuunit **sulisutut inissisimaneq imaluunniit suliassaq** qulequtaritinneqarpoq, soqutigineqarlualunilu. Inuaiqatigiit inuuffiit ilaasa mikisuunerat, sumi tamaani naapittarnermik kinguneqartoq, pissutaalluni, najukkani tamani sulisut misigisarpaat sullitamik inuunerannut ilannguttoortarneq imaluunniit sullitamik namminneq inuunerminnut ilannguttoortarnerat. Sullitanut inussiarnersumik aalajangersimarपालuttumilli, kisianni itigartitserpalaanngitsumik, pissuseqarluni killiliisinnaaneq pillugit sungiusarnek sulisunut iluaqutaasimavoq/pissarsiffiusimavoq. Kialuunniit kissaatigisanngilaa sullitanut ungasinniarnissaq imaluunniit ajuallatsitsinissaq, aappaatigulli kissaatigineqartarluni suliffiup avataani, tamanna ajornanngikkaangat, suliat iperartarnissaat. Qulequtaq taanna pillugu saqqummiussisimavugut eqimattakkuutaarlunilu sungiusaatigineqarsimalluni.

Qulequttat sammineqartut allat makkuusimapput

- **oqaatsit pissaanerat:** oqaatsit ikiliisinnaapput katsorsaasinnaallutillu, tassalu allanut attaveqarnermi oqaatsit qanoq atornerarnerat pingaarutilerujussuuvog –
- **nalaataqarnermit timikkut tarnikkulluunniit ikiligaarujussuarneq –** ikiligaaneq/kingunerlutsitsineq, ikiligaanerup/kingunerlutsitsinerup nassatarisaanik uippakajaarneq
- **meeraaqqat piunasaqarfigineqarsinnaappat?** Taamaappat qanoq piunasaqarfigineqarsinnaappat?
- **Angajoqqaaneq nalunarpaq/nalunarsinnaavoq –** naatsorsuutigineqartut, perorsaanerme iliuusissat
- **Ullumikkut qangalu pissutsit assigiinngillat –**
- **Ilaqtariinni imigassamik aalakoornartulimmik atornerluineq -**
- **Inuup kinaassusiani "inissisimaffiit pingasut": – nammineq inuttut, inuit allat peqatigalugit, pissutsini tamanut atuuttuni ./. tak. ilanngussa 5**
- **Imminorneq**
- **Kamannerup imminut allanullu saatittarnera –**
- **Meeqqanik perorsaaneq & kamanneq: nukappiaqqat aamma nivarsiaqqat/arnat angutillu, inuusaatsimit sunnertittarnerit**
- **Kamanneq annilaanganerlu**
- **Kamanneq kanngusunerlu – aamma annilaanganerlu**
- **Kamanneq pissutaalluni piriartaartarneq –**
 - kamannermik aqutsisinnaaneq –
 - kamannermik naqsimannissinnaaneq —
- **killissarititanik nalunaaqutsersuinerme kamannerup atortorineqarnera**
- **inuiaqatigiit ineriartornerat, qanga maannakkullu ...**
- **suliffimmit inuttut eqqugaaneq**

³ Katsorsaanerme suleqatigiilluni suliqaarneq iluatsissappat angajoqqaanik akuersititsinissaq pinngitsoorneqarsinnaanngilaq.

Taanna pereerpat suleqatigiit tulleriiaarineq ataani allassimasoq malillugu sulissapput:

1. "paarlakaajaalluni suliarnut attuumassuttip suunera oqaatigineqassaaq". Suliffik suna tunuliaqutarinerlugu suliarnullu tassungarpiaq qanoq attuumassuneqarnerluni ilisaritinneq. Suliassaq ilaqutariillu pillugit suna suliassaanersoq qitiutinneqassapput.
2. Iliimasanik katersineq – nammineq tusakkat takusallu ataasiakkaarluni oqaatigineqassapput. Allat takusaannit tusagaannit allaanerupput. Oqaloqatigiitqassaaq, siuariaatit imaluunniit siuariaataanngitsut nalunaaqutigineqassapput. Taamaattumik suliqaq sammivinnit assigiinngitsunit saqqummiussiffigineqarpoq. Asuli oqalunnerit - allanit oqaasersiat - sulinermut ilanngunneqassanngillat
3. Oqallinneq – ilisimasat katersukkat tunuliaqutaralugit uani kikkulluunniit oqalliseqataasinnaapput, isumassarsiorneq inerteqqutaanngilaq. Ilimagisat saqqummiunneqassapput, ilaqutariit inissisimanagerat pillugu ilimagisat imaluunniit suut tunuliaqutaasinnaanerannik ilimagisat saqqummiussorneqassapput, taamaaliorneq ilaqutariit taakkorpiat periarfissaasa takuneqarnissaat/nassarinissaat anguniarlugu.
4. Aalajangiineq – kia suna, qanoq qaqugulu suliarsissaneraa pilersaarusiorneqassaaq aalajangiiffigineqarlunilu, tullianillu ataatsimiinnissaq isumaqatigiissutigineqassalluni. Ilaqtariinnik sullissineq unitsinnagu ingerlatiinnarneqassaaq.

- **nunaqarfiit "atugarisaat" – inuaiqatigiinni mikisuni inuunissamut sulinissamullu atugassarititaasut – sakkortupput!!**

Sungiusarnerit:

Saqqummiinerit sungiusarnernik ilaneqartarput, taakkulu piffimmiit piffimmut nikerarput, amerlanersaalli tamani sammineqartarlutik. Tunngaviumik atornerqartarput periuseq ataani allassimasoq malillugit inuit pingasuutillugit sungiusartitsineq:

Meeqqamik atornerlukkamik oqaloqateqarnermik sungiusarneq

A – meeraq atornerlugaq

B – inersimasoq/sulisoq namminiususaarluni

C – nakkutiginnittoq

Kulusuk-mi eqimattakkaarneq

Sungiusarnerni sammisat:

- ajoqusigaq, ajoqusiisoq ikiuisorlu ilussinniittoq nassaarisiuk
- "naamik": killissarititat nalunaaqutsersornissaannut kamak atorlugu, sukanerunngitsaq
- killissarititat attannissaat / nalunaaqutsersornissaat
- oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat /attavigisartagassat
- ajunngitsumut saatitsilluni oqaatigeqqiineq – isumaliortaaseq periuserlu
- meeqqamik nipaatumik oqaloqateqarneq (ajunngitsumut saatitsilluni oqaatigeqqiisarnermik sungiusarneq)
- meeqqamik sakkortuumik qisuariartartunik oqaloqateqarneq (ajunngitsumut saatitsilluni oqaatigeqqiisarnermik sungiusarneq)
- kinguaariit/ilaqutariit inissititerlugit titartaaneq – suliassatut piviususaartitaq aallaavigalugu eqimattakkuutaarluni sulineq
- suna aggerfinnut oqqussinnaavara/suleqatigiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerat pitsanngorsarniarlugu qanoq iliorsinnaavunga?

Pikkorsissarnerni kingulliutillugu sammineqartarsimasoq tassaavoq **piviusunngortitsineq**: suna ilikkarpara-/parput? – ulluinnarni sulininni-/tsinni qanoq atorsinnaavara-/put. Pikkorissaanermik nalilinerminngaanniit immikkoortoq taanna tulluurtuuneruvoq, tassami pikkorissaanerit taama sivikitsigitillugit ulluinnarni sulinernut atorsinnaasunngornissaannut periuseq taanna pitsanngorsaataagami. Soorunami pikkorissaanerit isummanik ileqquliussimasaniq iliuuserisartakkanillu allannguinnissamut atorsinnaasariaqarpoq, tamannali aatsaat iluatsissinnaavoq najukkami pissutsinut atuutereersunut ingerlareersunullu ilanngunneqarsinnaaguni.

Pikkorissaanerni immikkoortoq taanna pikkorissartunit soqutigineqarpoq, soorluli malunnartoq ilisimasat nutaat ulluinnarni sulinermi piviusunngortinnissaat pingaartinneqartoq. Eqimattakkuutaat suliatik pikkorissaqatiminnut uatsinnullu saqqummiuttarpaat, taamaalillutik eqimattat misilittagaat/aalajangiussaata/inerniliineri pikkorissartunit tamanit ataatsimut pigineqalertarput – tassalu eqimattat allat suliaannit aamma isumassarsiortoqarsinnaalluni. Pikkorissartut pikkorissaanermi imarititanik arlalippassuarnik periuseqarlutik suliainnut aammalumi inuttut inuunerminnut ilanngussisinnaanerat tupinnaqaaq. Inissisimaffiit atukkatik aammalu sulisutut atukkatik ilisimalikkatik nutaat atorlugit allaanerusumik isiginnittaaseqalernissartik anguniartarsimavaat – tassami taamaatut imminut pisussaaffilersornerit ajornartorsiutinik assigiinngitsunik nassataqartarmata. Eqimattat tamarmik naggataarutaasumik saqqummiinermi saqqummiussassaqaqarsimapput – peqataasut tamarmik atorsinnaasaminnik pissarsisimapput.

Sisimiuni saqqumiineq

Pikkorissartut amerlassusaat angalanernilu sammisat pillugit takutitassiaq ilanngissaq 7-imi erserpoq.

Pikkorissarnerit assigiissutaat assigiinngissutaallu

“ullorsiutinit” tigulaarinitsigut

“Kalaallit Nunaat kaajallallugu” angalanissarput sivisooq aallarnerlugu 2006-imi septembarip 13-ianni nal. 13 aallarpugut,

Upernavik Kujalleq

Suleqatigiit saniatigut Kommuneqarfik Upernavimmi sulianik ingerlatsisoq aammalu Upernaviup napparsimmaviani meeraaqqerisoq peqataapput. Kommunip sulisua nunaqarfinnut pingasunut siullernut peqataavoq, meeraaqqerisoq angalanermut tamarmut peqataasoq, nunaqarfinnut siullernut Kirsten peqataavoq, sinnerinullu Susanne peqataalluni. Maluginiagassaangitsuunngilaq maannakkorpiaq Upernavik marlorsuarnik meeraaqqerisoqarmat. Meeraaqqerisumik angalaqateqarneq assut nuannerpoq, tassami pikkorissaanerni suliffeqarfiit assigiinngitsut suleqatigiissinnaanerat takutinneqarami, aammali pikkorissaataasut piviusunngortinniarnernannut qulakkeerinneqataasussaagami – aammalu inuit taakku nuannersuugamik.

Septembariungaa alianaassuarimi Rebbe & Ellen angalanerit aallarnelugit aallarnissamut piariilersut

Ulloq pikkorissarfik siulleq – Upernavik Kujalleq

2006-imi septembarip 14-iat -

Peqataasut aqqaneq marluupput, tassaallunik inunnik isumagiittoqarfimmeerstu, atuarfimmeerstu, kommunefogedi, peqqinnissaqarfimmeersut aammalu ajoqi. Pikkorissarnermut pilersaarut imaappoq – imaluunni eqqortumik oqaatigalugu ima isikkoqalerpoq

- tamatta ilisaritippugut
- Elisabeth-ip (inuusap) oqaluttuarisaanera, misigissusai (morpaassineq/puigortuusineq) pisuusutut misigineq kanngusunnerlu
- pisuusutut misiginerup kanngusunnerullu aammalu ittornerup kanngusunnerullu assigiinngissutaat,
- angajoqqaat misigissutsiminnik qitornaminnut nuutitsisarnerat, misigissutsit tuniluuttarnerat,
- siusissukkut inuuttut kinaassutsip ineriartortarnera,
- qaratsap ineriartortarnera, asanninnermik pisariaqartitsineq, ilisarsisinnaaneq ...
- meeqqanik/inuusuttunik oqaloqateqarnermik sungiusarneq.
- Killigitat – sulisutut killigitat, meeqqat pillugit isumaliortaatsit, maleruagassat/maligassat tamanut atuuttut/isumaliortaatsit ...
- Isumaliortaatsit iluaqutigalugit allannguisinnaaneq, ikioqatigiilluni imminut imajartarneq – imajarneq asuli oqalunnermut akerliuvoq –
- killigitat isumaliortaatsimut ilaatillugit

Piniartut ilaat puisinik 6-7-nik pisaminnik tikiussipput – sissami pilapput... ilaat sullapput aamma alapernaasertoqarpoq. Ussattut inuit qimmillu pisanit ussiisinnerqarput.....

Nuussuaq

Pikkorsissarneq atuarfimmi ingerlanneqarpoq imminullu ilisaritinnerup takutippaa, tassani sumiginnaanerup ajoquseerujussuarternera qitiutinneqassasog. Assigiinngitsutigut **imminortarnerup ajornartorsiutaanera** tikipparput, naak sumiginnaaneq toqqaannartumik imminortarnermut

atassuteqanngikkaluortoq, tassami imminortarnek sumiginnaasarnerlu imminnut attuumassuteQANNGIMMATA, kisiannili ilimagineqarsinnaalluni sumiginnagaaneq pissutaalluni imminornissamik eqqarsarnissaq qaninnerusinnaasartoq ...?

Pikkorsissaasut ulloq pikkorissarfik naammat naggasiutigalugu ima oqaasertaliivoq:

"Sooruna nunaqarfiit ajornartorsiuteqartuinnartut aviisit saqqummersittaraat, soorlu tassa nunaqarfinni ajunngitsunik pisoqarneq ajortoq aammalu soorlu tassa nunaqarfimmiut suna tamaat sapaat??? – taama allattarnerat uagutsinnut artornartorujussuuvoq. Taamatut allattartut maannganngisaannarput, naluaat qanoq inuunersugut ... "

Tamanna uannut eqqaasitsissutaavoq pitsaasoq, uannullu neriorsorpunga eqqaamaniassallugu. Aammalumi Nunamed 2007-imi (tak. ilanngussaq 7) qaammarsaalluni suliniuteqarneq pillugu saqqumiigama oqaatsit taakku aallarniutigaakka. Inuit inuuneq ingerlalluunngitsoq imaluunniit najugarisaq ingerlalluunngitsoq tarrarsuutitut atorunikit nukittuumik inuttut kingaasuseqalersinnaanngillat. Tamatuma aamma kingunerisarpaa tusagissiutit nunaqarfimmi inuuneq ajornartorsiutinik aallaaveqartutut "kipisuitsumik" saqqummiunnaraangassut/saqqummiukkaangassut, taamaalilluni nunaqarfimmiut ajornartorsiutaat qalleqqinneqartarput: pitsaasumik/nukittuumik kinaassuseqalernissaat qaavatigut nanertorneqartarpoq. Ineriartorneq pitsaasumik ingerlaavassappat pitsaasunik tarrarsorfissaqarnissaq pisariaqarpoq, tassa nukissaqarneq, piginnaaneqarneq, ajunngitsumik piumassuseqarneq siunertaqarluarnerlu soorunami tamatuma kingorna ajornartorsiutit suunerannik misissueqqissaarnissaq pisariaqarpoq. Ajunngitsulli taagorneqareersut aallaavigalugit. Inuk ajornartsorsiummi kattullutik angissusaanninngaanniit annerpaajuarpog – aamma taamatut nunaqarfik. Uagut avataaninngaanniit nunaqarfiit ingerlalluunngitsutut ilisarnaasersussagutsigit taava arriitsumik malunnaangiusartumik ipisissavavut – nukissaarutsillugit ersinngitsumillu periataarnertut sakkoqarluta suminnassallugit. Nuusuarmi, soorluttaaq aamma nunaqarfinni allani, inoqarpoq nukissaQARTUNIK, nukissallillu taakku inunnut ajornartorsiortunut sullissiniarlutik nukippassuarnik atuillutik sulipput.

Innarsuit

Naajaani sulisut Innaarsunnukarput, tassalu Innaarsunni pikkorissaaneq ilanngullugu Upernaviup nunaqarfii tamaasa pikkorissaavigaavut:

- Ilisaritinneq – Elisabeth-ip oqaluttuarisaanera
- Oqaatsit oqaatigineqartut isumaliortaatsilu pingaarutaat
- Ajoqusilluni aammalu 'iluamik' oqaloqatigiittarnernik sungiusarneq
- Killisarititat, inuttut kinaassutip ineriartornissaanut killisarititat pingaaruteqarput

Upernavimmut uteqqinneq

- Inunnik isumaginnittoqarfimmi sulisut Ellen-ip ilitsersuuppai/siunnersioqatigai
- Arnaq inuusuttoq taassumalu sapaatip akunnerata naanerani arnarsiarisartagaa "ilikkagaqartinniarlugu oqaloqatigaarput". "Maligassatut siunnersuut" nivarsiaqqap akuersaarpaa. Suliamik ingerlatsisut marluk ilikkagaqarniarlutik peqataapput.
- Meeraaqqerisumik ataatsimeeqateqarneq, pikkorissarnermi sammisimasat piviusunngortinnissaannut piareersaanniarlugu.
- Ole Sørensen, Lasø a/s ataatsimeeqatigineqarpoq.

ANGALANEQ SIULLEQ PILLUGU EQQARSAATIT ...

Upernavik 2006-imi septembarip 27-at

Pilersaarutit eqqorlugit aallarpugut, tassami pilersaarutivut piffissaq eqqorlugu ingerlatinniarlugit Lasø a/s Napassok' immakktut angallatissatut attartorparput.

Nukissaqarluarluta pikkorissaanernut imaluunniit suliassatsinnut allanut takkuttarnissarput uagutsinnut pingaaruteqarsimavoq taannalu attatissallugu aalajangiusimavarput. Pikkorissaanermi qulequtarineqartup takutippaa inuit nukissaaleqisut sullinneqarnerat sammissagipput, taamaattumik pissarsinartumik uteqqiisassagutta/tarrarsuutaassagutta, pingaartissimavarput nukissanik katersisarnissarput. "Nukissaaleqilluta" takkuttassagutta, nukissaaleqisunullu tunniussaqaarniassalluta, taava soorlusooq imminnut nukissanik imaarsartutut issaagut: pissutsit taakku "imminnut nipputissapput" taavalu pisoqanngitsoorluni ... Taama pisoqartarnera ilisimagatsigu, nukissanik katersineq pingaartissimavarput taamaalilluta nukissaqarluarluta takkuttarsinnaaniassagakka, tamannalu iluatsissimavoq. Tamatigut suleqatigiinneq pitsaasuusimavoq – suleqatigiit suliassaminnut ilumoorfiginnittut, sulerusussusillit quiasaarumasullu.

Pikkorissaqataasut piareersarluarsimasarput, peqataalluarlutik, soqutiginnillutik pikkorissaanerillu nalaanni piffissamik paarsilluarsimallutik. Amerlanerit suliassaminnut ilinniagaqanngitsuupput, taamaattumik sulinerat annertuumik ataqqisariaqarparput – naak soorunami suli ineriartortinneqarsinnaagaluartoq pitsanngorsarneqarsinnaagaluarlunilu. Najukkani sulisut sulerulupput ilaannilu "sattartutut" illutik sulisarluni, tassami ilisimasassat suliassaminnut tunngasut piginnginnamikkit.

Sisimiuni eqimattami oqallinneq

.....SINNERILU PILLUGIT EQARSAATIT ...

Pikkorissarnerit tamarmik taamatut ingerlajuarput: suna tamarmi pitsaanerpaarmik aqqisugaasarput – soorunalimi aamma ilaannikkut inuunerup ilaginnagaaniq eqqumiitsoqalaartarluarluni, pilersaaruserillit nalornisigineqartarsimangillat, nalunaareersimasut tamangajammik takkuttarput/uniinnartoqanngingajappoq, pikkorissartut soqutiginnittut, peqataalluartut suliassamullu tunniusimalluartut, siunissami anguniagaminnik oqaasertalersuipput.

Maluginiarparput piaartumik suliniuteqartarnissaq aammalu oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliassat suleqatigiittariaqarnerat amerlasuut ilisimariigaannut allannguutaasut, uanilu sungiusarnerit amerlasuunik misigititsipput arlaliulluni suliassat ingerlatsineq qanoq oqiliallaataasinnaatigisoq – aammalu paasineqarpoq, naak ulluinnarni suleqatigiit amerlanngikkaluarlutik, kisimiinnermiit amerlanerullutik – taamaalillutik suleqatigiissinnaallutik. Ataatsimoorluni suleqatigiinnerup suliffeqarfiit allat pillugit ilisimasorisat imaluunniit ajornerpaagaangat akeqqersimaartutut pissuseqartarnerit soorlulusooq atorunnaarsikkai, tassami assigiinngitsunik suliassat ima eqqarsaqqajaasarsinnaasarmata: "isumaginnittoqarfik suliaqanngilaq" imaluunniit "meeqperivik...", .."atuarfik..".

Sungiusarnerit aqqutigalugit paasivaat oqaloqatigiinnikkut **pisuunnguallattoqarsinnaasoq imminut akerleriinneq piunnaarlugu**. Aammalu allamik pitsaasumik kinguneqarpoq, tassa allat kukkussutaannik ujarlerunnaarluni "pisuusarsarsiorunnaarluni" meeraq/meeqqap pisariaqartitai imaluunniit suliassaq qitiutillugit sulinissaq ilikkarneqarmat.

Ilanngussaqaq 1

Kommuninut allakkiaq

Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik

Familiedirektoratet

08.05.06
J.nr. 43 70

Postboks 260
3900 Nuuk
Oq/tel +299 34 50 00
Fax +299 32 45 47
ilapi@gh.gl
www.nanoq.gl/ilapi

Meeraq qitiutillugu – ilaqutariit inissaqartillugit

Ilaqutariinnermut Pisortaqarfiup qaammarsaanerata ilaa kommunit isumaginninnermut ingerlatsiviinut toqqaannartumik sammitinneqarput, sumiginnaaneq pillugu sulisut ilinniartinneqarnissaannik/pikkorissartinneqarnissaannik kommunit neqeroorfigineqarlutik. Isumaginninnermut ingerlatsiviit saniatigut Ilaqutariinnermut Pisortaqarfiup pingaartippaa suliffeqarfiit soorlu peqqinnissamut tunngassuteqartut, atuarfik, ulluunerani paaqqinnittarfiit politiillu ataatsimut suliffeqarfiit akimorlugit naapeqatigiinnissaat, taakkulu ingerlatassamut aamma peqataanissaannik neqeroorfigalugit. Nunaqarfinnit ilinniarsimasunik peqataasoqarsinnaasuuppat iluaqutaassagaluarpoq.

Pikkorissartitsinerit qulaani pineqartumut tunngassuteqarsinnaapput kommunimiluunniit ajornartorsiutit sukumiisumik sammeneqarsinnaallutik.

Sumiginnaanerup kingunerisinnaasai/innarliisinnaanera tarnikkut inooqatigiinnikkullu ilungersunakkajuttarpoq. Tamakku ilaat tamatigoortuupput, naliginnaasuullutillu assersuutigalugu

Kanngusunneq pisuusutullu misigisimaneq misilittakkagullu malillugit suliarinissaat pingaaruteqartuaannarluni. Tamakku piviusumik isiginnittaaseqarnissamut ersernerluttunngortitsisinnaapput, inuit tarnikkut napparsimangikkaluartut napparsimasutut pissuseqalersissinnaallugit. Meeqqat aamma pissutsinut naleqqussarsinnaassuseqarnerujussuat ilaatigut ilukkut inuunerannilu susoqarnersoq atugaallu suunersut takujuminaatsitsisinnaavoq.

Ilisarnaat alla tassaavoq suleqateqarnermi ilaqutariittut ajornartorsiutit ersertarnerat, sungiusarsimangikkaanni eqqumaffiginnikkaannilu ilaqutariinni ajornartorsiutaasut suleqatigiinniarnikkut ajornartorsiutinnorlutik saqqummertarput.

Misilittagaraarput sulinikkut saqqummerartut atuagarsornikkut ilisimasat sulinermut toqqaannartumik ataqatigiisillugit suliarinerat ilinniarfiunerpaasartoq. Sumiginnakkanik malitsigisaanillu suliaqarnermi atuagarsornikkut ilisimasat piareersimatinnissaat pingaaruteqarpoq, suliaq taamaattoq annernartoqartuaannarpoq, pisariullunilu sivisusarpoq. Taamaattumik taamatut suliaqaannarnissaq ajornakusoorpoq, nalungaanni sooq taamatut periuseqarluni sulinarluni nalunaguli suliamut tunngassutilimmik periuseqarluni. Suliaqarfimmuut atuagarsornikkut ilisimasat sakuusarput peqatigisaanillu sulisunut ataasiakkaanut illersuutaasarlutik. Ulluinnarni sulinermi atuagarsornikkut ilisimasat atorineqanngitsoortarput, suleqatigiit atuagarsornikkut ilisimasatik ataatsimoorullugit sammisanut/sulianut suleqatigiisutiginngikkunikkit. Tassuunatigut sulisut suliaminnik oqimaatsorsiorlutik nikallortut/nukissaaruttut ikiorsersinnaavagut.

Atoruminaatsut atorsinnaalernissaannik ilinniartikkusuppatsigit, nammakkuminaat-sut nammassinnaalersillugit "allanillu peqatigineqaqqusaanngitsut" nuannarilersillugit. Tamatumunnga akerleriikkunnaarsillusi suleqatigiis-

sinnaanissassinnik ilinniartikkusuppatsigit, ilinniartikkusullusilu ilaqutariinnik, inersimasunik meeqqanillu ilungersunartorsiortunik oqaloqatiginninnissamut periusissassinnik.

Pikkorissartitsinerit siunnersioqatigiittarnermik ilaqartikkusuppagut aamma/imaluunniit oqaloqatiginneriaatsimik aamma/imaluunniit suliani ataasiakkaani ingerlasuni toqqaannartumik siunnersioqatigiittarnermik imaluunniit kissaatigisimagussiuk allamik sungiusarsinnaavatsigit.

Una pilersaarummut eqqarsaatitsinnik ilisarititsineruvoq immikkoortup tullia ilissinneertussaassaaq. Sallerpaatillugu soqutigisaraarput pisariaqartitassi ilinniartitsissutigineqarnissaat. Ataasiakkaarlusi kissaatigisassi oqaasertalersulaarnissaat pisariaqartipparput, taava oqaloqatigiissutigalugit pilersaarusiarsinnaavugut.

Nalunngilarput ulluinnarni ulapputeqartartusi pisariaqartitassilu allaaserinissaat piffisaqarfiginagit, kisianni ilusilersorluuqqissaartariaqanngilasi naammasseqqis-saartariaqarnagillu. Piffiilli assigiinngitsut assigiinngissutaat nassaariniarnerannut piffissaqalaartariaqarpugut.

Sulineq - sulinerujussuaq - iluatsissinnaavoq, tassungalu atatillugu kommunit qinnuigerusuppagut nukiit assigiinngitsut katsersooqullugit assigiinngitsunik ilinniagallit tassalu isumaginninnermik ingerlatsivimmiit, ulluenerani paaqqinnittarfinniit, atuarfeqarfimmiit, peqqinnissaqarfimmiit politiiniillu ataatsimut pisariaqartitat najukkamilu qaammarsaanermut peqataarusunnersusi oqaatigalugit, taava uagut Ilaqutariinnermut Pisortaqarfimmiit pikkorissartitsiartorumaarpugut.

Kommunit nalunaarutit tigoreerutsigit uterfigiumaarpatsigit paasiniaarlugulu qaqugu kommunit tikeraarneqarsinnaanersut.

Pikkorissartitsinerit tassunga ilanngullugit ilinniartitsisut, atortussat, siunnerssuisoqatigiinneq kiisalu pikkorissartitsisut angalanerat unnuinerannullu aningaasartuutit Ilaqutariinnermut Pisortaqarfiup isumagissavai. Nutserisoqarnermut angalasoqassappallu angalanermut unnuinernullu aningaasartuutaajunnartut ilanngullugit kommunip isumagissavai. Kommunit init pikkorissartitsinerimut atugassat nalunnginnerummatigit qinnuigineqarput taakku isumagequllugit.

Aallartinnissatsinnut assut qilanaarpugut. Nalunngilarput kommunini pitsaasunik nukissaqartorpassuaqartoq, suliaassanik annertuunik oqimaatsunillu suliaqartuutunik. Suliat oqimaatsut oqinnerulersikkusuppagut nuannernerulersillugillu. Aamma taamaaliumaarpoq, sulinerup ingerlanera takusinnaallugu aaqqissoraanni, namminermullu killissat ersarissaraanni.

Angalaqatigiit tassaassapput psykolog Connie Gregersen kiisalu Ilaqutariinnermut Pisortaqarfiup Isumaginninnermut immikkoortorqarfianiit - Meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik suliaqartuniit siunnersortit.

Conni Gregersen

Ilannugsaq 2

Tusagassiutitigut nalunaarut

Sumiginnaasarneq akiorniarlugu qaammarsaaneq aallartilluarpoq

Sumiginnaasarneq akiorniarlugu paasititsiniaaneq Ilaqutariinnermut Pisortaqarfimmit aallartinneqarpoq.

(19. oktoberi 2006)

Paasititsiniaaneq kommunini qulequtaq pillugu attuumassuteqartunut toqqartumik paasititsiniaanerussaag ukiormanna aappagulu ingerlanneqassalluni. Kalaallit Nunaanni kommunit tamarmik tarnip pissusaanik ilisimasalimmik siunnersortimillu tikeraarneqarnissamik neqeroorfigineqassapput.

Uummannap kommunea Kommuneqarfik Upernaviullu nunaqarfii tikeraarneqarsimalereerput Inunnik Isumaginnittoqarfimmi, Peqqinnissaqarfimmi, Meeqqat atuarfianni, Meeqquarivinni kiisalu Politeeqarfimmi sulisut pikkorissaanerni peqataasimallutik. Taamaalilluni atorfeqartut 200-nit amerlanerusut qulequttanik ataani taakkartorneqartuni siamasinnerusumik ilisimasaqarnerulersimallutik.

- Sumiginnaaneq - suua killissallu suusinnaappat?
- Kinguaassisiutitigut meeqqanik inuusuttuaqqanillu atornerluisarneq.
- Imminortoqarsimatillugu ikigiugisuarneq.
- Annaasaqarneq sakkortuumillu nalaataqarneq. Matumani meeqqat tarnimikkut sunnerneqaatigisaminnik aqquusaqarsimasat immikkut sammineqarlutik ilaatigummi tamanna sumiginnaanermik aallaaveqartarmat.
- Oqaloqatiginneriaatsinik sungiusarneq - oqaatiginiakkat nikeriaateqarnerunissamat sammitinniarnerrullugit meeqqanik inersimasunillu oqaloqatiginneriaatsit.
- Inatsisini peqqussutinilu allassimasut nassuiaatigineqarneri.
- Tarnip pissusaanik ilisimasalik ajornartorsiulernerni sulisut qanoq iliuseqarsinnaanerannik ilitsersuivoq.
- Suleqatigiit imaajaqatigiittarsinnaanerinnik periutsinik sungiusarneq.

Pikkorissaatigineqartunut ilaatillugu sumiginnaanernut tunngatillugu siusinaartumik iliusissat kiisalu suliffeqarfiit akimorlugit suleqatigeeeriaatsit ilannugullugit oqallisigineqartarput. Taamatut aamma innuttaaqataasutut pisunut akuleruttarnerup artornartortarisinnaasai tikinneqartarlutik.

Pikkorissaqataasut orninneqarsimanerminnik iluarisimaarinnilluarlutik unnersiortarput taamalu iliorfigineqarnissamik annertuumik pisariaqartitsisarsimanerminnik erseqqissaateqartarlutik. Pikkorissaanerup malitsigisaanik Uummannami Meeqqat Atuarfiat tarnip pissusaanik ilisimasalimmik suleqateqarluni meeqqanik kinguaassisiutitigut atornerluisarnernut tunngassuteqartumik immikkut sammisaqartitsisimavoq. Tamatuma saniatigut Uummannami Meeqquariviittaaq ununni marlunni meeqqat aliasunerminni qisuariaatigisartagaannik tunngassuteqartunik sammisaqartitsisimallutik.

Pilersaarutit

Uge 43: Kangaatsiap kommuniani pikkorissaanerit.

Uge 48: Maniitsumi Uummannamilu qulequtaq pillugu innuttaasunik oqallitsitsinerit Ilaqutariinnermut Naalakkersuisup Aleqa Hammond-ip peqataaffigisaanik.

Januar 2007: Upernaviup illoqarfiani pikkorissaanerit.

Itinerusumik paasisaqarusunnermi attavissaq: Ilaqutariinnermi Pisortaqarfimmi pisortaq Martha Lund Olsen, mlo@gh.gl tlf. 34 66 20

Ilanngussa q 3

Paamiuni innuttaasunik ataatsimiititsineq

Meeqqanik sullitaqarnitsinni atugassatsinnik Kalaallit Nunaanni inatsiseqarpugut nunarsuarmi pitsaanerpaanut ilaasunik. Tassami inatsisilianik peqarpugut meeqqamik qitiutitsisunik, pitsaangaaramik nalissaqanngitsunik, tassami inatsisit taakku sanngiinnerpaamik illersuisuupput. Meeqqanik sullissinermi inatsisiliavut meeqqat pillugit FN-ip isumaqatigiissutaanut qanittuaraapput, taakkulu Kalaallit Nunaannit – malissallugit nammineq kissaateqarnernikkut - isumaqataaffigineqarput. Maanna kissaatigisarput tassaavoq inuiaqatigiinni susassaqrfiit assigiinngitsut meeqqat pillugit anguniagassanik isumammernissaat, tamannalu angussaqaarparput.

Imaangilarli inatsisiliat kisimik imaluunniit qinikkat kisimik meeqqanik perorsaanissaq imaluunniit isumassuineq isumagissagaat. Naalakkersuinermik ingerlataqartut uagut sulinissatsinni sinaakkutissanik sanasarput, inuunerli tamatta immikkut ulluinnarni inuuneraarput, inuuneq pilluarnernik atugarliornermillu, nukissaqarnermik nukissaaleqinermillu nassataqartoq. Ilaqutariinni inersimasut nukissaaleqinerat arlaatigut – imaluunniit arlalitsigut - meeqqat sumiginnagaanerannik nassataqartarpoq.

Sumiginnaaneq ajoqusiisinnaasoq aammalu angajoqqaat ilaannikkooriarlutik "kukkusarnerat" immikkoortissavavut, angajoqqaat tamarmik ilaannikkooriarlutik kukkusarput. Naatsumik oqaatigalugu meeqqat pisariaqartitaannik angajoqqaat isumaginnittuaannangajattut, taamaallillutillu qaqutigut qitornaminnik unneqaaserluffiginnittartut, meeqqanut annertuumik ajoqutaasumik iliuuseqartanngitsut, ajorisassanngitsumik isumassuisuusarput. Meeqqat piviusut atussallugit sapertanngilaat, tassunga ilanngullugu nalunngilaat angajoqqaatik inuusut nalinginnaasumik inuunillit, nalinginnaasunik kukkussuteqartartut, paatsooqatigiinnerit nalinginnaasut pisarput aqqeqqinnegartarlutillu, taamaalliluni oqimaaqatigiissumik inuuneq ateqqinneqartarluni. Paarlattuanik angajoqqaat nukissaaleqisut amigaatilimmik aammalu nalaatsornerinnakkut pisoqarfiusumi inuusut imaluunniit meeqqap timaanut, misigissusaanut, eqqarsaataanut pisariaqartitaanulluunniit ajoqutaasumik iliuuseqartut, meqqap timikkut aamma/imaluunniit eqqarsartaatsikkut ineriartornerata ajoqusernissaa navianartorsioritissavaat. Taama pisoqartillugu oqartarpugut sumiginnaasoqartoq. Taamaalliluni sumiginnaaneq tassaasinnaavoq meeqqamut iliutsit, aammalu meeqqap pisariaqartitaasa isumaginarneranni iliuuseqanngitsoornerit.

Sumiginnaanerup meeraq ineriartorneratigut eqqortarpar: misigissutsikkut – pisinnaasatigut, inuttut kinaassutsikkut:

Pisariaqartitativik makkuusut ilikkartanngilaat:

nammineersinnaaneq, ilisimasassanik ujarlerneq, piginnaanernik sungiusarneq – allat naqjissusiinerannit/nalilersuinerinit pituttorneqartarput, imminnut nalilersornerminni/namminneq iliutsit pillugit piviusorsiorunnaartarput, killiffimminnut naleqquttumik akisussaassuseqarneq ilinniartanngilaat

"Kukkusoq" – "killormut ittoq" ilikkartarpar, "ilikkagartik" taanna nassarlugu avatangiisiminnut appakaattarput – paatsoorneqartarlutik, pakatsisarlutik, kiserliulertarlutik ...

Ajoqusiigaasarput: pisut ataqatigiinnginnerisa, tupattarnerit annertuut annikitsullu annilaangallutik inuuneranni "uninngaannartilertarpar" - iliuuseqarsinnaajunnaartillugit qimarratiginnittuaannalersillugilluunniit, taamaallillutik piginnaasatik nukissatillu aallaavigalugit ineriartornissamut akornusersorneqartarput. Taannaannarluunniit pissutaalluni nuannersumik inuunissaq nassaarisinnaasannigilaat.

Inuttut kinaassusiat qajannarsinnaasarpog – "piviusorsiuinngitsumik inuuneqalertarput", ersernerluttunik killissarititaqarlutik – paquminartorpassuit/isertuussarpassuit pigisarpar, pisussanik eqqoriaasinnaannigineq, naatsumik oqaatigalugu toqqjissimasannigillat.

Inuttut atugarisat kingornussat kipitinnegarnissaat:

Gustav Jonsson .ip taaguut "inuttut atugarisanik kingornussisarneq" "nassaaraa" suliniuteqarfigisimallugulugu. Suli taamaaliorpugut, inunnillu isumaginninnerup iluani sulinermi taassuma suliariniarnera ajornartorsiutigivallaarunnaariartorparput. Piffissap ingerlanerani tamakku tamarmik tamakkiisunngorlugit katiternissaat ilikkarsimavarput – misissueqqissaarneq atorlugu aammalu suliniutissaq ilaqtariinnut taakkunngarpiarq, meeqqamut tassungarmiaq tulluortoq nassaarisinnaalersimallutigut.

Suliariniassalluguli nalunarnerpaaq tassa

Eqgarsartaatsikkut kingornussat kipitinniarnarat: Eqgarsartaatsikkut ajoqusigaanerit meeqqat "kingornuttagaat", pingaartumik siusissukkut sumiginnagaasimasut.

Naalungiarsuk inunngoraangami ikiorfissaqartanngilaq, naak inunnguutsiminik arlalippassuarnik piginnaaneqaraluarluni. Timi tamangajammi atorfissaminut piareersimasarpoq, taamaallaat qarasa inerissimasarnani (taamaattuminguna ikiorfissaqartanngitsoq), ullumilu naluneqanngilaq asannittumik isumassuineq qaratsap inerinnissaanut pisariaqarluinnartoq, meeqqap nukissai piginnaanerilu pissusissamisoortumik ineriartussappata/atorneqassappata.

Inunnik attaveqarfissarsisarneq siulleq tassaasarpoq inuit akunnerminni imminnut qanoq "pissusilersorfigisarnerannut" meeqqap paasinnittaasissaanik ilusiliisartoq.

Meeqqat asanninnermik tunineqartut allanut asannilluni inuunissaq pissusissamisuuginnartut taamaattussaannartutullu isigisarpaat. Uagut inuit uatsinnut pissuserisatta amerlanersai inoqatitsinnut tarrarsornitsigut pisarpavut. Nalunngilarput inuttut kinaassuseq ineriartortinneqassappat asanninnermik annertuumik tunisilluni isumassuisoqartariaqartoq. Inuup imminiussusianik qarasaanillu ineriartitsisussat "inuussutissat" tassaasariaqarput asanninneq attaveqariaaserlu meeqqamut ilisarsititsisartoq.

Attaveqaqatigiinnermi meeraq peqataalluartaqpoq, ernerlunilu kiinnanik, pissusilersuutiniq, ullup ingerlanerani pisartunik aalajangersimasunik, inuit akornanni silaannaap qanoq issusianik, misigissutsinik ilisarsinnaalertarpoq... Meeraq aallaqqaataaniilli (immaqa suli inunngornani) misigisaminik aaqqjssuussisartutut isikkoqarpoq – ilutigalugulu suulluunniit pisut ingerlaneranni inissititerinermik malussartarluni sukkasuumillu ilisarsisarluni. Meeqqap ilisarsinnaanani nuannarerpasippaa – inuummarissusermik nuannaarnermillu meeraq ulikkaartoq.

Inuup ineriartortarnera pillugu Daniel Stern-ip **eqqarsaasersuutaa naapertorlugu inuunermik nuannarinninnermik misigissutsit innaallannertut takkuttartut ilisarsinnaanermillu nuannarisaqarneq tassaapput inuup tunngaviatigut namminiussusaanik ersersitsisut – misigisanik avatangiisiniittunik malussarnerit, misigisalluunnit assigiinngikkaluaangata allangortanngitsut.**

Ineriartortarnermilli ingerlaaseq taanna aatsaat pisinnaavoq avatangiisit uteqattaartumik ILISARSAAGAANGATA, meeqqallu siusissukkut ajoqusikkat misigisanik taama ittunik misigisaqarnissamut pingitsoortinneqartarput Meeqqat, asanninnermik tunineqanngitsut namminneq inuunerminni kisimik qitiulertarput, meeqqat soqutigineqaratik imminut paaralutik allanillu soqutigineqaratik uninngaannartut ilikkartarpaat inuit imminnut pisarnerat nalinginnaasoq tassaasoq soqutigisaqannginneq. Inuunerminni ilisarsaasunik misigisaqanngippallaarlutik "pissutsit uteqattaartumik ilisarnartut" ilisarinissaanut naammangitsut misigisarpaat. Imminnut paasinnittaasiat soorlulusooq ilusilerneqanngitsoortarpoq – inuttut ilivitsuunngitsutut ingerlalersarput.

Inuunerup ingerlanerani inunnik allanik soqutigisaqanngitsutut pissuseqannginnissaanik, qajassuussinissaanik il.il. piumaffigineqalersarput, meeqqalli tamanna suunersoq naluaa, asuli pinertut paasivaa – imaluunniit meeraq qanoq isumaqarnerminik saqqummiusseqqullugu piumaffigineqaraangami – meeqqap ilumini silarsuaaniit isigalugu asuli pineqartutut misiginarsinnaasarpoq, tassami nukappiaqqap/niviarsiaqqap nalusarpaa qanoq isumaqassanerluni...nalusarpaa isummat qanoq ililluni ilusilersussallugit, ingammik oqaasertalersorlugit nalunaaruteqarniaraangami.

Taamaalilluni inuit ilaannut illernit ajortut sangoriarfissaqanngitsut atuarnerat aallartittarpoq: anaanaq meeqqamut nukissaqarpallaanngilaq – qiagaluaaraangalluunniit qisuariaatigisaanngilaa ikiorfissaqaranilu meeraq nalaannartarpoq. Naggataatigut uniinnartarpoq qiajunnaarlunilu. Immaqalu anaanaq oqiliallattarpoq taamalu pikkoritsigisumik qitornaqarnini nuannaarutigisarlugu – meeraq anaanaminit passutiinnarneqarnissaminik pisariaqartitsinngitsoq. Kisianni meeraq anaanaminit passutiinnarneqarnissaminik pisariaqartitsinngitsoq. Kisianni meeraq "eqqarsartaatsimigut kaappoq", taamaattumik avatangiisiminik namminerminillu aaqqissuussinissani aallartivinngisaannarpaa. Ullup ingerlanerani pisartunik aalajangersimasunik ulluinnarni misigisaqartanngikkuni isumalioqqutiminik misigisaminillu aaqqissuussinnaassusia sulisinnaanngilaq, inuttut kinaassusiata/namminiussusiata ineriartornera iluatsinngitsoorpoq. Ima oqartoqarsinnaavoq susassaaleqisimasut, taamaalillutik inuttut kinaassuiat "nukillaarluni" – soorlu nukiit atorneqanngikkaangamik taamaalisartut. Meeqqat nipaatsunngortarput, inuummarissusertik/uummaarissusertik annaasarpaat, sinittorujussuanngorlutik, avatangiisiminnik misissuinertik unitsittarpaat/misissuinissartik aallartinngisaannartarpaat – meeqqatut nipaatsutut "naalattutut" peroriartortarput- Inuuneranni kingusinnerusukut inuunermi suliassat/unamminartut meeqqanut taakkununga iluatsisiffiusanngillat, tassami tunngaviusumik inuunermi suliassat qanoq iliuseqarfigissallugit nalusaramikkitt: inunnut allanut atassuteqarfiginnissinnaaneq, tatigisaqarnermik misigisinnaaneq, aammalu suna atorfissaqartinnerlugu/pisariaqartinnerlugu misiginnissinnaaneq piginnaneqarfigisaanngilaat. Naalungiarsorujussuartut isikkoqalersinnaasarpur: inerisimanatik, sunalu eqqaallugu massakkorpiaq iliuseqarumasarlutik, namminneq inooqataanerminni aamma peqataanermik misiginissaq piginnaaneqarfigisaanngilaat/inunnut allanut attuumassuneqarnertik paasisimasanngilaat, pingaartumik meeraqatiminnut. Soorlulusooq misigisatik tunngavigalugit misillittakkatik ilinniutigisaanngikkaat – pisut "piinnartarput", namminneq akuunertik sunalu pissutaalluni taama pisoqarnera paasisinnaanngilaat malugisinnaanalugu – aamma tamanna atuuppoq ajunngitsunik periarfissiisoqaraluarpulluunniit.

Inuttut kinaassutsimikkut aserukkat, tassa meeqqat mikisunnguunerminningaanniit aserukkat assorujussuaq qajannarput taakkulu ilarpasui qajannassusermik pigisaqarlutik alliarortarput, siunissarlu ungasinnerusoq eqqarsaatigissagaanni inuttut nammineersinnaasutut nalinginnaasumik inuunissartik ajornakusoortittarpaat imaluunniit ajornartilluinnartarpaat.

Meeqqat siusissukkat ajoqusikkat nalinginnaasumik attaveqarfigiuminaapput – imaluunniit attaveqarfiginissaat ajornarlunnarpoq, inunnut allanut atassuteqarfiginnissinnaaneq ajornakusoortippaat – imaluunniit ajornartilluinnarpoq, imminnut tatiginatillu upperinngillat aammalu allat tatiginagit upperinnagillu, inooqataanikkut piginnaanernik ineriartortitsinissartik piginnaaneqarfiginngilaat

meeqqalli taama annertutigisumik ajoqusigaanngitsut, naak sumiginnagaasimagaluarlutik misigissutsiminnik aqutsisinnaasanngillat, pissusaaffiliisumilli attaveqarfigineqarsinnaallutik inunnut allanut atassuteqarfiginnissinnaapput, taamaattumik inooqataanermut peqataanissamut periarfissaqarlutik

KATSORSAANEQ, PERORSAANEQ ILINNIARTITSINERLU

Katsorsaanermi suliaqarnitsinni perorsaaneq eqqarsartaatsimillu katsorsaaneq atortarpavut, meeqqap ajoquserfianit aallartittariaqartarpugut, kisiannili aamma meeqqap nukissat pigisai sulinitsinni atortariaqarlutigit.

Avatangiisit naatsorsoruminnartut pilersittariaqarpavut, taamaalilluni ullup ingerlanerani pisartut aalajangersimasut misiginiassammagit, tamanna inuttut kinaassutsimi ineriartortinissaanut atugassaraa, misigisanik aaqqissuussinnaassusianik itersaasartoq.

Taamaattumik ulluinnarni inuuneq aalangersimasumik paasinnittaaseqarluta, inuiaqatigiit nalinginnaasumik ileqqi atorlugit aammalu meeqqap pisariaqartitaanut naleqquttunik pilersarusiortarpugut, taamaaliorniarnitsinnilu inussiarnersumik aalajangersimarpaluttumillu – taakku ataatsikkoortillugit - pissuseqarnissaq oqimaqitigiissaaruminaatsorli atorlugit ingerlaniartarluta.

Sulisoq meeqqamut maniguullunilu ataqqinnittariaqarpoq aammalu meeqqap eqqarsartaatsimigut ajoqusernerisa qanoq ittuunerat ilisimasaraqfigisariaqarlugu, tunngaviatigulli meeqqap peroriartornerata qanoq ittuunera sukumiisumik ilisimasariaqangilaa.

Misilittakkavut aallaavigalugit sulisut ilisimasassanik misilittakkanillu amigaatillit sulinerminni kukkuluttortarneri amerlapput. Pissutsit ingasakkaangamik imaassinnaasarput:

Meeraq naalungiarsuttut nallinnartutut isigisinnaasarpaa, sunillu tamanik kiffartuunniartarlugu – taamaalillunilu inuunermini imminut ikiorsinnaalernissaa pinngitsoortittarlugu nukissallu pigisai piginnaanerilu ataqqinngitsoortarlugit imaluunniit pilersaarutit eqquutsinneqanngikkaangata iliutsimini sukangavallaartumik periuseqarsinnaasarpooq, imminut eqqarsaatiginermik meerarli eqqarsaatiginagu. Taamaalilluni meeraq naapinneqanngittuartarpoq iluminilu aaqjissuussinissaminut ikiorneqanngitsoortarluni.

Meeqqanik taakkuninnga sullissineq **nakkarfissanik** ulikkaarpoq, tassami meeqqap ajoqusigaanera itisusarmat annertullunilu, taamaattumik inuit amerlanersaat meeqqap pissusilersornerata sumik tunuliaqutaqarneranik takunninngitsoortarput, taamaalillutillu namminneq inuttut pisut aallaavigalugit qisuariarnaveersaarnissaminik sungiusarsimanngitsut meeqqanut naleqquttumik periuseqarsinnaasanngillat.

Imaaliiallaannarluni paasiuminaattarpoq, tillittarneq kukkusuuusooq sooq meeqqap naluneraa – tassami nukappiaraq imaluunniit niviarsiaaraq piffissami sivisuumi iluatsittumik tillinniartarsimavoq paasisaanani luatsittumik tillitani toqqortortasimallugit. Pivisorli unaavoq meeqqap tillitani toqqortarmagit, inuit allat kiinaanit takusinnaagamiuk oqaluttuarissagunigit ajornartorsiulersinnaalluni – imaluunniit allanit soorasaagaasimanini pissutigalugu, imaanngitsoq – siusissukkut ajoqusigaasimaguni – ileqqorissaarnissaq pissutaalluni tillittoqaqqusaanngitsoq paasisimagaa.

Soorlu naalungiarsuup avatangiisini asanninnermik takutitsiffiusuni uteqattaartumik misigittinneqarnissaq pisariaqartittaraa, aamma meeqqat annerit misigissutsikkut ajoqusikkat piffissaq sivisooq atorlugu uteqattaartumik isumassorneqarnissartik pisariaqartippaat, aatsaat taama misigittinneqarunik iluminni aaqjissuussineq ingerlassinnaavaat tamannalu eqqarsartaasiannut ilaalersinnaalluni. Soorunami meeraq sorleq pineqarnerisooq apeqqutaatillugu taassumalu pisariaqartitai malillugit isumassuineq ingerlanneqassaaq.

Piginnaasami inunnit allanit isigineqarnissaat / ataqqineqarnissaat nukappiaqqap pisariaqartippaa ineriartooqinnissaminilu piginnaasani atorfissaqartillugit.

Tamanna meeqqap akuuffiini tamani sutigut tamatigut sunniuteqartarpoq, angerlarsimaffimmi taamatuttaaq atuarfimmi. Meeqqat siusissukkut ajoqusikkat ilaat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsinnaasarpoot, tassami qajannassusertik pissutigalugu piumasaqaatit nalinginnaasut sakkortuumik qisuariarfigisaramikkut, taamaattumillu ulluinnarni inuunerminni immikkut illersorneqarnissaminik annertuumik pisariaqartitsillutik. Meerarli sumiluunniit najugaqaraluarpat pingaaruteqarpoq kikkut tamarmik meeqqamik taassuminngarpiaq sammisaqartut sapinngisartik tamaat pitsaanerpaamik suleqatigiillutik iliuseqarnissaat, taamaaliornikkut aatsaat meeqqap inuttut kinaassusiata ilivitsunnngortinnissaa periarfissinneqassammat, t.i. avatangiisit ima naatsorsoruminartigisut aammalu ilisariumanartigisut, taamaalilluni meeraq toqqjissisimanermik misigalunilu aaqjissuussisinnassusia itersarneqassaaq imminullu ineriartortinnera ingerlaannarsinnaassalluni. Meeqamik perorsaaniaraanni nukissaqarnissaq pisariaqartuaannarput, taamaattumillu kukkusumik ineriartorsimasut aaqjiiviginiaraanni immikkut nukissaqarnissaq assortugassaanngitsumik pisariaqarluni. Taamaattumik naatsorsuutigisariaqarpoq, meeqqat siusissukkut ima sumiginnagaatigisimasut, allaat ineriartornerat akornuserneqarsimalluni, meeqqap inuunermini ilumigut oqimaaqatigiisumik inuuneqalernissaa anguniassagaanni, inersimasut silarsuaanni immikkut nukissaqarnissaq pisariaqartinneqarluni.

Equngasumik inuttut kinaassutsip ineriartornera, meeraanermi aaqjiiffigineqarsimanngikkaangat inuusuttunngornermi imaluunniit inersimasunngornermi, eqqarsartaatsikkut napparsimasunik sullisinermi taaneqartarneratuut, inuup kinaassusia akornuteqalersinnaavoq. Silaassutsikkut pivisorsiunngitsuunerunngitsumik, amerlanertigut anigorneqarsinnaanngitsumik sakkortuumik atugaqarneq

kingunerisarpaa, piffissalli ilaani pisunilu assigiinngitsuni silaqassutsikkut piviusorsiuunngitsutut isikkoqarsinnaasarluni, soorlulusooq arnaq/angut misigissutsikkut allanngorartarluni, eqqarsaqqaarani qisuariartarluni, tassangaannaq eqqarsaatigeqqaarnagu iliuseqartarluni, isumaa allanngupallakkajulluni, taamalu pissuseqarnera avatangiisinit qanoq iliuseqarfigissallugu nalornissutaasarpooq. Perorsimannngitsutut ilionnini, misigissutsinillu sakkortuunik atuilluni qisuariartarnini pissusissamisoorutut inuup isigisarpaa, immaqalu inunnit allanit malersorneqartutut nikanarsarneqartutullu misigisarluni, naak immaqa allat inuup taasuma naatsorsuutigiuminaatsumik pissusilersornera pissutigalugu sapilersutut misigisimagaluartut.

Meeqqat taakku perorsarneqarnerannut taamatuttaaq atuartinneqarnerannut atatillugu pingaaruteqarpoq inersimasut piviusut aallaavigalugit, sammisamut tulluartunik sammisaqarlutik periaatsimillu allanngorartitsinatik periuseqarinnisaat. Tamanna ima isumaqarpoq, inersisut piviusorsiorlutik meeqqanut soqutiginninnertik takutissavaat, misigissutsillu kisiisa aqutsisuutinnagit meeqqamut najuunneq ingerlanneqassalluni. Meeraq peqatigalugu iliuitsit meeqqamit isumassalittut misigineqassapput, ajornanngippallu meeqqap inuuneranut, imminiussutsiminik paasinninneranut piviusullu suunerinik paasinninneranut atassuteqassallutik aammalu inersimasut oqaraangamik oqaatsitik eqquutsittassavaat - tatiginartuussallutik. Taamatut periuseqarnerup kinguneqarluartumik ilionneq inernerisarpaa, tassa imaappooq meeqqap inuuneranut, aammattaq misigissusaanut ataqatigiissoqarnera ersersittarpaa. Tatiginartuunerup tatiginninneq pilersittarpaa, tamannalu inunnut allanut atassuteqarfiginnissinnaanermik meeqqat ilikkagaqarnissaannut pisariaqarpoq.

Meeqqat ilikkagaqarnissaannut aqutissaq pitsaanerppaaq tassaavoq qanoq ilionnissaannik kissaateqarnermik **ilisimatikkaanni**. Kukkusumik iliorsimanerannik pillarlugit iliuseqarnerminngaanniit taamaaliorneq kinguneqarluarsinnaanerppaavoq. Aammattaq eqqissisimasumik torersumillu oqaluunnissaat pingaaruteqarpoq, taamaalilluni meeqqap ataqqineqarnini maluginiassammagu.

Maligassianik tamanut atuuttunik meeqqap **ilisimasai** amigarput – avatangiisini uani suna nalinginnaava sunalu nalinginnaanngila, taamaattumik meeqqat pisariaqartitaat tassaavoq ilitsersuunneqarneq, pillaanerunngitsoq. Meeqqat pisariaqartippaat qanoq iliorlutik aammalu sooq taamaaliornerlutik inersimasut oqartanissat, piomasaaqatillu paasinartumik torersumillu oqaatigineqartut meeqqap tusassallugit pisariaqartippaa. Assersuutigalugu meeqqap ima oqarfiginissaa imminut akilersinnaavoq: "Suligaangatta unillutit issianissat pingaaruteqarpoq, tamatta ajornannginnerumik ingerlanissatsinnut iluaqutaagami" – tassa meeqqap unilluni issiasinnaannginnera naveersissutiginagu. Erniinnarli paasinarsisarpooq ataasiaannarluni oqaatigissallugu naammanngitsoq kisianni marloriarluni imaluunniit arfineq marloriarluni oqaatigisariaqartoq. Iluaqutaassaguni amerlasooriaqarluni oqaasitigisariaqarput, ajornanngippat periuseq allanngortinnaveersaarlugu – eqqaammallugu meeqqat oqaatsinik inunnilluunniit tatigisaqarsinnaaneq sungiusimannngimmassuk. Aatsaammi ilinniarnialerppaat, naak immaqa allilaareeraluarlutik imaluunniit allereeraluarlutik, aammalu piomasaaqatit naammassissagunigit suut pisariaqartinnerai immikkut sammissalugit pisariaqakulasarpooq. Atuaqatigiit immikkut atuartitat akornanni pissuserisat pitsaanngitsut ilikkartaramikkut - imminnut qinngasaaruttarlutik, kamassaaruttarlutik - ataatsimoortinniannisaat allaat ajornakusoorsinnaaqaq, tamamakkulu tamarmik eqqumaffiginiererat ajornakusoorsinnaalluni...

Meeqqanik siusissukkat ajoqusikkanik sullissiniarneq annertuumik inersimasunut piunaffiginnippoq, misilittakkakkalu naapertorlugit pingaartillugit sammisassat allamat saatinneqaaqqajaasarpot: meeqqap pissusilersuutaa kisimi takoqqusutut ilersarpooq, taamaattumillu piffissap meeqqamik isersimaqateqarnerup ilarujussua, meeqqamik paasititsiniaanermut piffissamik atuilussinnarfiusarluni?... Kisianniuna tassa paasinnissinnaannginnera taamaattoqarneranut pissutaarpiartoq. Meeqqap nalinginnaasup marluk-pingasunik ukiullip killiffianingaangit aqutissarsionnissaanut ikiorneqassaaq – soorunami oqaatsit eqqarsartaatsikkut piginnaasaasa killiffianut naleqqussakkat atorlugit.

Ataatsimut isigalugu pingaarpoq misigissutsit kisiisa atorlugit meeqqamut isiginninnginnissaq, aammali meeqqap angisuup silassorissusia sianissutsikkullu inuunera isiginiassallugu pingaaruteqarluni, unaminartullu pisariaqartitai inuttut killiffianut tulluartut akuersaassallugit, alapernaannera ilikkarusussusialu ikorfartorneqassallutik. Tassunga aamma ilaavoq **misissueqqissaarluni sulinissaq**. Inersimasut meeqqap avatangiisaaniittut tapersersoqatigiillutik qimerlooqqaartariaqarppaat suut meeqqap sapinnginnerai aamma amigaatigisani ilikkassagunigit nukappiaqqap/niviarsiaqqap illersorneqarinnissaq, ikiorneqarinnissaq tapersersorneqarinnissarluni qanoq ittut pisariaqartinnerai, uani pineqarput piginnaasat suuneri, aammattaarli misigissutsinut tunngasut inooqataanikkullu piginnaasat. Aamma qimerlooqqaassallugu

pisariqarsinnaavoq meeqqat sorliit imminnut sunnernilluttarnersut akunnerminnilu killissaasa inissiternissaannik ikiortariaqarlutik.

Inersimasut meeqqanut attaveqarnerminni, kissaateqarnerminni piumasaqarnerminnilu paasinarluartumik erseqqissumillu periuseqartariaqarput.

Ilaanni meeqqat taakku qajannarluinnartut atuarfimmit alaannarneqartut takusarpara, tassami taamaaliornikkut piginnaanitik atorlugit ilikkagaqarnissaminnut periarfissinneqanngitsoortarmata – aammalu, "inuaqatigiinnut" appakaakkaangamik pisariaqanngitsumik allanut naleqqiullutik ajornerusumik atugassaqartinneqartarmata. Meeqqat taakku misigissutsimikkut, inuttut kinaassutsimikkut aammalu inooqataanikkut sakkortuumik "eqqorneqareersimasuusarput" – taavalu tamakku qaavisigut pitsaanngitsumik atuarfimmi atugassaqartinneqarunik "inuusuttunut nalinginnaasunut" unammillernissaminnut periarfissakitsuarsuanngortarput, ilinniagaqarsimanngitsut suliffissaannut tunngappata imaluunniit ilinniarfissanut tunngappata. (Meeqqat/inuusuttut taakku ilarpassui suliffimmi piginnittumit ilinniartinneqarnissaat taakkununga piukkunnarnersaavoq, "tasiorteqarlutik" ilitsersorneqarunik angusaqarluarsinnaasut).

Inuit naapittarpakkama ilaat, aamma suliamik ilinniagallit, isumaqartarput meeqqat inuttut kinaassutsimikkut aamma/imaluunniit misigissutsimikkut ajornartorsiortut nallinnartuusut, taamaattumillu piumasaqarfigineqarsinnaanatik. Taamaanngilaq – tassa meeqqap killiffianut tulluurtunik piumasaqarsinnaagaanni (meeqqap ineriartornermini killiffia – meeqqat ataasiakkaat misissugarineranni nassaareqarsinnaasoq - aallaavigalugu) piumasaqaatillu kajungernartunngorlugit saqqummiussinnaagaanni, ilikkagassat pissanganarsaarlugit sumullu atornerqarsinnaasut ersersinnaagaanni piumasaqaateqartoqarsinnaavoq.

Eqqaamasariaqarpoq meeqqat taakku eqqarsaatimikkut ulluinnarni annanniartuusarnerat, allanillu eqqarsaateqarnissartik nukissaqarfigisarnagu. Inunnguuseralugu alapernaassuseq annaasimavaat, taamaattumillu taanna itersaqqittariaqarpoq – soorlu aamma isummanik aaqqjissuussisinnaanerannut tunngatillugu taama ittoq. Meeqqap mikisunnguunerminiilli unammilligassat taakkulu iliuseqarfiginissaat nuannarisarpai. Inuummarissuseq, inuunermik nuannarisarqarpoq inoorusunneq meeqqami ersittarpoq, meeraq pisunut peqataasoq. Nuannaarnerup taassuma nassaareqqinnissaanut inersimasut meeraq ikiussavaat – taava suut tamarmik ajornannginnerusumik ingerlassapput. Ilikkagassat ilikkarnissaat imaluunniit perorsaaneq meeqqamut pinngitsaaliissutaassanngilaq – ussasaarlugit imaluunniit soorasaarlugit ineriartornerat siuarsarneqarsinnaanngilaq, meeqqanulli ataasiakkaanut atugassarititaasut naammaginaruugaangata oqartoqarsinnaavoq ineriartorneq nammineerluni takkuttartoq, soorluttaaq aamma naasut seqinnileraangat nammineerlutik sikkertartut. Meeraq meeraanini tamaat isumassorneqassaaq meeqqallu pisariaqaritaanut ineriartornerminilu killiffianut isumassuineq naleqqussarneqartuassalluni – taamaalilluni meeqqamut isumassuineq, asanninneq meeqqap illersorneqarneranut piumasaqaatinullu pissusissamisoorunut iluaqutaasinnaaqullugu.

Conni/nov06

Ilanngussaqaq 4

Pikkorissaanermi najoqqutarineqartartunut assersuut

Sumiginnaaneq pillugu pikkorissaaneq

Ulloq siulleq:

- nal. 09-12: siulequsiineq
ilisaritinneq
saqqummiussineq sumiginnaasarneq ataatsimut isigalugu: misigissutsikkut sumiginnaaneq, paarinerluineq, kinguaassiutitigut innarliisarneq, timikkut innarliisareq/nakuusertarneq sumiginnagaalluni inuunerup meeraq misigissusaatigut, piginnaasaatigut inuttullu kinaassusaatigut qanoq sunnertarpaat?
Kinguaassiutitigut innarligaanerup kingunerisartagaasa immikkut sammineqarnerat
- nal. 12-13: ullup qeqqasiorneq
- nal. 13-16: meeraq pissutsini meeqqamut pitsaanerpaanngitsuni inuusoq ilisimaleraangatsigu imaluunniit pissutissaqarluartumik pasitsaasaqaraangatta sulisutut qanoq iliortassaagut?
kia suna suliassaraa?
meeramik "oqaloqatigiinneriaatsit"/meeqqamut isumaliortaatsit

Ullup aappaa:

- nal. 09-12: piaartumik/assigiinngitsunik suliallit sammiviit assigiinngitsut aallaavigalugit suliniuteqartarnissaat pisariaqarpoq
sammivinnit assigiinngitsunit isiginninneq – suliassap suuneranik paasinnittaatsit assigiinngitsut ...
aaqqissuusaanerup tarrarsuutaasarnera/pisut sanileriillutik ingerlaqatigiillutik ingerlasarnerat
- nal. 12-13: Ullup qeqqasiorneq
- nal. 13-16: oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit sulisarnerannik sungiusarnerit

Ullut pingajuat:

- nal. 09-12: uagut nammineq sunnertittarnerput– sulisut: suliffimmit sunnertittarnerit – sullitat uagullu namminneq akunnitsinni killissarititat pillugit suliagarneq
- nal. 12-13: Ullup qeqqasiorneq
- nal. 13-16: sammeriikkat uteqqilaarlugit – nutaanik ilisimasaqalersimagaanni taakku ulluinnarmi sulinermut ilanngunnissaat
ulluinnarni sulinerup allanngortinnissaanut imminut pisussaaffilerluni aallajangiinerit / naliliineq

Ilanngussaqaq 5

"inissisimaffiit pingasut"

Iluseq alla sumiginnaasarnerup inuunermik sunniisarneranik nassuiaataasinnaasoq tassa **eqqarsartaatsip pingasunik qaleriiaanik imaqarnera** –

- **inunnut ataasiakkaanut tunngasut**, tassa imaappoq allanut naleqqiulluni inuup immikkuullarissusa, ilisarnaatit, piginnaanerit, nukissat... immikkut ittut
- **piorsarsimassutsimut tunngasut**, tassa imaappoq inuit ataatsimoornerat, sunaluunniit ataatsimoorunneqartoq, ilaqutariinneq, sumit kingoqqisuuneq, ornittakkat, peqatigiiffiit, suliffeqarfiit, suliffeqarneq...
- **inuup inuuneranut tunngasut**, tassa imaappoq pissutsit inunnut tamanut atuuttut, inunngorsimanitsinnut tunngaviusoq tamanut atuuttoq.

Uanga tamanna ima paasivara pissutsit inunnut tamanut tunngasut aamma inunnut ataasiakkaanut tunngasut kattukkaangamik ataatsimuussusinnngortartut. **Ineriartorneq perorsaanerlu inunnut ataasiakkaanut tunngasut aamma piorsarsimassutsimut tunngasut kattunnerisigut pisarpoq.** Meeraq inunnik allanik attaveqarnermigut inerittarpoq piginnaanerminillu nittartitsisarlu tassuunilu imminut takutinnissani ilinniartarlugu allallu isumaannik paasinnissinnaalerlu, inuunissinnilu atugassavut aallaavigalugit inuunermi qanoq aqunnisaa ilinniartarlugu aammalu inuup inunnguuseralugu inuup taassumarpiaap piginnaaneri nukissaalu qanoq ittuunersut paasisarlugit. Inunnguinnarluni maligassiat tamanut atuuttut avatangiisinilu pingaartitat meeqqap akuuffigilertarpari, oqaatsit tusaalertarpari ilikkarlugillu. Maligassiat tamanut atuuttut taamatuttaaq pingaartitat inooriaatsimit inuiaqatigiinnilluunniit imaluunniit inuiaqatigiinni immikkooruteqarlutik eqimattaallutik inuusunit, ilaqtutanit pilersitaasinnaapput, inooqataaffinnillu "nalinginnaasunit" imaluunniit inuiaqatigiinni maligassanit tamanut atuuttunit allaanerusinnaallutik.

INUNNUT ATAASIAKKAANUT TUNNGASUT

Inunnut allanut naleqqiulluni inuttut piginnaasat kisernorussat allaanerussutsillu – [allanik asseqannginneq/taannatuaaneq](#), piginnaanaerit nukissallu...

PIORSARSIMASSUTSIMUT TUNNGASUT

Ataatsimooriaatsit tamarmik, inunnut allanut akuuneq, sumit kingoqqisuuneq, ilaqutariineq, upperisaq, timersoqatigiiffiit -

Tassa imaappoq: maligassiat tamanut atuuttu- pingaartitat – oqaatsit - upperisaq...

INUUP INUUNERANUT TUNNGASUT

Pissutsit inunnut tamanut atuuttut – toqu- kiffaanngissuseq – immikkoortitaaneq - isumaqanngissuseq

Annlaanganeq ersinngitsoq nunarsuup inoqaleqqaarneraniilli kingornussarput – anersaakkut inuuneq ...

Inuup inuuneranut tunngasut tassaapput inuttut piunermut tunngasut inunnit tamanit pigineqartut. Tassaapput inatsisit assigiinngitsut tamanut atuullut: assersuutigalugu ineriartorsinnaanermut tunngasut inunnut tamanut atuuttut.

Piorsarsimasutsimut tunngasut tassapput avatangiisit inummik ilusilersuisarnerannut tunngasut tamarmik. Piorsarsimassuseq pigaangakku atituumik isumaqartittarpara, tassa imaappoq, sumit kingoqqisuuneq taamaattut ilaqutariinnermut tunngasut, upperisamut tunngasut imaluunniit soqutigisaqaqatigiinnut sorlernut ilaanermut tunngasut. Assersuutitut atornerqarput, meeqqap inunngortup qanoq avatangiisiminit tikilluaqquneqarnera, misilittagaqalernissamullu periarfissai avatangiisinilu inunngorfimmini qanoq pisoqarneranik paasinninnissaa.

Inunnut atasikkaanut tunngasut tassaapput meeqqap taassumarpiaap nammineq immikkuullarissusia, piginnaaneri, nukissai ineriartornissamullu periarfissai.

Meeqqap immikkuullarissusia inissisimaffiit pingasut taakku ilaat tunngavigalugit ilusilersorneqartarpoq: *avatangiisit meeqqap pisariaqartitaanik tunniusuisut pissutsinillu nalinginnaasumik meeqqamik ilinniartitsinissamik eqqumaffiginnittut, meeqqap piginnaanereriigaasa saqqummernissaannut iluaqutaassapput, avatangiisilli meeqqamik qaangiataariinnarlutik pinnittut imaluunniit toqqaannartumik ikkatilliisut meeqqap piginnaanereriigaasa saqqummernissaat ajornakusoortissavaat.*

Piorsarsimassutsimut tunngasut kaammattorneqarpata saqqummersinneqarlutillu meeraq inuunermi naapitassanut nukissaqarnerulissaaq. Meeqqap mikinermininngaanniilli inunnut allanut ataqqinnilluni inooqataanissani sungiusarsimavaa, pisuni nammineq akuunini qanoq innersoq nalilersorsinnaavaa pisuussutini akisussaaffinilu tamanna naapertuuttutut isigiguniuk tigusinnaavai – aammalu naapertuuttutut isigiguniuk allat pisuutissinnaallugit akisussaattissinnaallugillu. Meeqqap nammineq nalilersuinermi upperinissaat qunguginngilaa, tamannalu allanut oqaatigisinnaallugu. Uani pineqarpoq meeraq nammineersinnaasoq akisussaassuseqartorlu, tassa meeraq "nammineerluni" ineriartornerminik ingerlateqqiisinnaasoq, tassami misilittagaasa takutippaat "piginnaaninnik atuinissara" nunami maani akuersaarneqarpoq.

Meeraq avatangiisiminit isumassuineramik naapitsinngikkuni, inuttut kinaassutsimini piorsarsimassutimut tunngasup atornissaa ajornakusoortissavaa. Meeqqap naleqassutsimi maluginiarnissaa amigaatigissavaa, suut nalinginnaanersut suullu nalinginnaannnginnersut malugisinnaanngilai ilisimasaqarfiginagillu, aammalu naluaa suut ima naleqartigisut allaat sapinngisaaq tamaat sorsuutigisassaallutik, aammattaaq naluaa suut soqutaarpiannngitsuusut imaallillaannaq taarserneqarsinnaanerat, taamaattumillu imatorsuaq iliuuseqarfigisariaqarnatik. Taamaallilluni meeraq imminut tatiginngeqqajaasunngortarpoq annilaangaqqajaasuullunilu, tassami avatangiisimini qanoq pisoqarneranik malugininniutissaminik atortussanik peqannginnami. Allatut saperami meeraq nammineq ilumini qanoq pisoqarnera malillugu imminut nalilersortuartariaqarpoq, imminullu pitsaanerpaamik qinersinissaminut uuttortaatisaqaarnani.

Ilanngussaq 6

Pikkorissaqataasut amerlassusaannut takussutissiaq

Piffissaq	Kommune	Nunaqarfiit	Peqataasut amerlassusaat	Siunnersioqat igiinneq
Sap. ak. 37 – 38 2006	Upernavik/nunaqarfii t	Nunaqarfiit tamarmik	88	16
Sap. ak. 49 2006	Paamiut	Deltager fra Arsuk	28	
Sap.ak. 40-41 2006	Uummannaq		Atuarfii 46 – ulluun. paaqq. 15	4
Sap. ak. 43 2006	Kangaatsiaq	Nunaqarfiit tamarmik	29	2
Sap. ak. 48 2006	Maniitsoq		29	
Sap.ak. 2-3 2007	Nuuk		88	
Sap.ak. 5	Upernavik by		28	4
Sap.ak. 6	Ilulissat	Nunaqarfiit tamarmik	39	
Sap.ak. 12	Asiaat		40	4
Sap.ak. 13	Qasigiannquit	Ikamiut	32	4
Sap.ak. 15	Qeqertarsuaq		20	6
Sap.ak. 18	Nuuk		20	9
Sap.ak. 19	Sisimiut	Nunaqarfiit tamarmik	43	
Sap.ak. 23	Ittoqqortoormiit		18	9
Sap.ak. 24	Tasiilaq		48	1
Sap.ak. 25	Kulusuk	Nunaqarfiit tamarmik	19	
Sap.ak. 32/33	Uummannaq	Nunaqarfiit ilai	17	
Sap.ak. 33/34	Qaanaaq	Nunaqarfiit tamarmik	30	9
Sap.ak. 35	Ilulissat	Nunaqarfiit ilai	40	
Sap.ak. 38	Maniitsoq	Nunaqarfiit ilai	20	3
Sap.ak. 39	Paamiut		21	8
Sap.ak. 41	Qaqortoq		39	21
Sap.ak. 42	Nanortalik	Nunaqarfiit ilai	24	5
Sap.ak. 43	Narsaq		18	1
Sap.ak. 46	Nuuk	Politi & eqqartuussiveqarnerlu	11	
Sa.ak. 47	Nuuk	Isumaginnittoqarfik Børne & fam.afd.	12	
Katillugit			842	107
	Isumassarsiorluni ataatsimiinneq		22	

Innuttaasunik ataatsimiisitsinerit

Uummannaq	90-it miss.
Paamiut	100-t miss.
Ilulissat	qulit miss.
Asiaat suleqatigiikkuutaartitsisarluni ataatsim.	80-it miss.
Katillugit	240-t

Siunnersioqatigiinneq	107-it
Aalajangersimasumik qulequtsiilluni ataatsimiinerit	152-it nal.ak. 2-8 Ilulissani, Upernavimmi, Uummannaami, Tasiilami Narsamilu
Angajoqqaarsiat paaqqutarinnittut	19-it Qaanaanaami, Paamiunit Narsamilu

Qaammarsaanerup ingerlanneqarnerani katillugit inuit 1382-it peqataasimapput

Piffissami tassani suliaasut allat:

Meeraaneq nuannersoq peqataasut	45-t
NUNAMED – suleqatigiikkuutaarluni ataatsimiinneq	50-it
MIPI – nakuusertarneq pillugu unnukkat ataatsimiinneq	18-it
Ilinniartitseqqiinnerit marluk naammassineqarput	44-t
Sarsuasuliami 'Ajortoq toqqortaq'-mik takuitsineq	132t
Qaammarsaaneq pillugu tusarnaarutikkut aallakaatitsinerimi pingasoriarluni peqataaneq	
Sarsuasuliani piviusulersaarutini pingasuni aqqissuussinikkut sulaqartitaaneq	
'Ajortoq toqqortaq'-mi aqqissuussutut suleqataaneq	
Ileqqussat pillugit Eqqarsaqatigiilliornissaaq pillugu isumasioqatigiissitsineq	
Else Christensen-ip misissugaa pillugu malinnaasuutitani ataatsimiinneq	

Ilanngussa q 7

Nunamed 2007 saqqummius saq

Iloqarfinni nunaqarfinnilu mikisuni ataatsimoorussamik imminut ilisarnaasertarneq – kommunini pikkorsissaalluni suliaqarnermit eqqarsaatersuutit

Ukiut 2006-ip 2007-illu ingerlanerini Ilaqutariinnermut Pisortaqarfik qaammarsaaniuteqarluni kommunini suliaqarpoq. Suliniummi tassani uanga suliasaraara najukkani sulisunik, meeqqanik sullitaqartunik, sumiginnaasarneq pillugu pikkorissaanissaq.

Kommunit tamaasa tikeraarpavut pikkorissaanerillu isumassuinermik/sumiginnaanermik aallaaveqarlutik najukkami pisariaqartitanit qitiutinneqartut malilugit ilusilersorneqarlutik. Qulequttat piaartumik suliniuteqartarnissamat aamma oqartussaasoqarfiit assigiinngitsuni suliallit suleqatigiinnissaannut tunngasut pikkorissarnerni tamani sammineqarput. Piaartumik suliniuteqarnermi katsorsaaneq pinaveersaartitsinerlu imminnut avissaartinneqarsinnaanngillat: ajornartorsiutit takkutiinnartut – imaluunniit takkunnissaat ilimagineqaliinnartuq – suliniarfigineqassapput tamatumani siunertaavoq meeqqat sapinngisamik sakkukinnerpaamik sivikinnerpaamillu naalliuuteqarnissaat. Oqartussaasoqarfiillu assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnerisigut nukissanik atuilluarnissaq anguneqarsinnaavoq, tamannalu pisiariaqartuuvuq tassami inunnik sullissinnermi suliasat amerlasuutigit nukissornartorujussuusarmata. Inunnik isumaginninnerup iluani suliasat ilisarnaatigisarpaat suliasat ajornartorsiuterpassuarnik imaqartarnerat – aamma Kalaallit Nunaanni. Sumiginnagaanerup kingunerisaanik misigissutsikkut inuttullu kinaassutsikkut ajoqusigaasarneq pikkorissarnerni tamani sammineqarpoq – "Elisabeth"-ip "Ujaraallu" oqaluttuariisaanerat atorlugu saqqummiisarnikkut.

Najukkanut assigiinngitsunut angalaarneq isumassarsinarpoq pissarsinarlunilu, piffiit tamarmik ataasiakkaarlutik namminnerisaminnik "anersaaqartut" takullugit, piffiit tamarmik ataasiakkaarlutik ilisarnaataanniit oqaluttuariisaanerannilluunniit ilusilersorneqarsimasumik. Nalunngereerparput sulisut amerlasuut sulliaminni piumasaqaataasunut tulluurtunik ilinniagaqarsimanngitsut, taamaattumillu sulinerminni inuttut nukissaminnik assorsuaq atuisartut immaqalu/ilaannikkullu perianngitsuq nukissaaruttarlutik.

Pikkorissaanerit pereersunik misigeriikkanillu tunngaveqarput piviusunngortitsisinnaanissamik tunngaveqarlutik sulinissaat anguniarneqarluni: sumiginnaanerup meeqqat qanoq sunnertarpei, ajoqusigaanerit assigiinngitsut pillugit ilisimasat annertusarneqarsinnaanerat, nammineq suliniuteqarsinnaanerit ilisimasat annertusarneqarnissaat kiisalu sumiginnaasarnep iliuuseqarfigisinnaanerit sungiusarnerit. Taamaallilluta ulluinnarni sulianik ingerlatsinerit assigiinngitsunik periuseqarluni piginnaaneqarnerullunilu suliarisinnaalernissaat kissaatigaarput.

Aaqqissuusaanerup tarrarsuutaasarnera sammissallugu pissanganartuuvuq – sulinermi sumiiffiit assigiinngitsut tarrarsuutitut atornerqartarnerat, assersuutigalugu ileqquliussat: ilaqutariit sullitat paatsiveerusimaanerit sulisunik paatsiveerutitsisarpoq taamaallutik sulisut suleqatigiinniarnikkut ajornartorsiuteqalerlutik taamaa pisoqarneratigit meeraq ilaqutaalu ajornartorsiutaanik ikiorniaraluarlugit qaavatigit sumiginnaasoqalernissaa aarlerinarsisarpoq.

Aamma pisortat sulisullu akornanni aammalu inuiaqatigiinni susassaqarfiit akornanni: kommunit aamma Namminersornerusut Oqartussat akornanni, angalanitsinnilu tamanut atuuttut takusavut malilugit aaqqissuusaanerup tarrarsuutaasarnera pisarpoq: najukkani mikisuni sulisut pisortaminnit sumiginnagaasutut misigisarnerat, soorlu illoqarfimmi inunnik isumaginnittoqarfimminngaanniit, taakkuli aamma nammineq pisortaminninngaanniit sumiginnagaasutut misigisinnaallutik, sumiginnaasutut misiginarsinnaasut tassaallutik najukkami qinikkat imaluunniit Namminersornerullutik Oqartussat.

Qanoq pisoqartarnera misissuataaraangatsigu ersertarpoq taama misigineq piviusunut tarrarsuutaasinnaasartuq: tassa najukkani mikisuni sulisut atugaat eqqumaffiginikitsorujussuusartut sulisullu tapersornikitsorujussuusarlutik.

'Eqqumaffiginikitsuararsuusarnerannik'/'tapersersornikitsuararsuusarnerannik' oqarneq qanoq isumaqarpa? – Taanna ima isumaqarpoq, isumaginninnikkut suliassat imaannangilluinnartut assersuutigalugu sulisup kisimiilluni suliarisarpagit, pisortamit 'pissusissamisuginnartutut' soqutiginninnermit takutitsiffigineqarani aammalu siunersioqatigineqarani, pissutsit taakku pineqarput.

Sulisut taakku arnaagajupput, inuusuttut najukkami tassani peroriartorsimasut. Ilaat ikiortitut ilinniagarsimasarput, taamaattumillu suliniutigisamik nalilersortarnissaannut piginnaanernik amigaateqartarlutik. Inuusuttut taakku sulerusussuseqartuusarput, suleruluttarlutik eqqortumillu sulianninnik ingerlatserusuttarlutik, taamaalillutillu imminnut annertuumik nungullarsartarlutik. Isumaginninnermi suliagartut suliffeqarfimminnit puigorneqararaangamik/takunngitsoorneqaraangamik meeqqatut sumiginnakkatut angajoqqaaminnit puigorneqarsimasutut/takunngitsoorneqartutut ingerlalertarput taakkulu ingerlaqatigilertarlutik, tassami inersimasut suliffimmilu pisortat isumaqartaramik meeqqat sulisullu "taama pikkoritsigigamik" sapernaviangikkaat...

Pikkorissaanerni ilisimasassat tunniussorneqartartut iiorartarpaat sungiusaanernilu piviusunngortilluartaarlutik, kisiannili soorunami toqqissisimanernik sulinerminni atorfissaqartitaannik tamakkuninnga tuniooraanerinnaq naammangilaq. Ilaannikkut pisortarisaminnit puigorneqartutut takunngitsoorneqartutullu misigisarput, namminnerlu naleqartutut misiginerannik tamanna sunniisarpoq –

Amerlasuutigut paasinarsisarpoq pisortat nunaqarfanni allaffimmi sulisutuulli aamma ajornartorsiuteqartartut: allaffiarannguaq sulisukippallaartoq aammalu suliassanut naleqquttumik amerlasuut ilinniagarqarsimasannigillat, taamaattumillu paasinartorujussuuvoq nunaqarfimmi suleqatimik atugaat pissutsinut naleqqunnersut taakku isiginiartannigimmassuk. Aammalu "Namminersornerullutik Oqartussat" ungasissorujussuuartut misinnartarput "sinerissamiillu" isigalugit ilumut piviusuunersut nalorninarsinnaasarluni....

Kanngusunneq pikkorissarnerni sammineqartuaannartut ilagaat, tassami kanngusunneq sumiginnaanerni assigiinngitsuni tamani misigineqartarmat: meeqqat imminnut kanngusuutigisarput imaluunniit angajoqqaatik kanngusuutigisarlugit, kanngusunnerillu pissutigalugu eqqarsaatiminnik misigissutsiminnillu oqaasertalersuinissartik ajornakusoortittarpaat.

Kanngusunneq itisuumik pigineqartoq meeqqap inuunermini atugaani aalajangersimasuni pinngortarpoq, tassa meeraq nikanarsarneqarsimaguni/kukkusutut isigineqarsimaguni, kukkusunik tarrarsorfissaqarsimaguni – imaluunniit takunngitsoorneqarsimaguni, tarrarsorfissaqarsimannigikkuni, tassa avatangiisinit meeraq akissutissanik tunineqarsimannigikkuni/qisuariarfigineqarsimannigikkuni – kanngusunnerup meeraq kukkusutut misigilersittarpaa pineqartumilu meeraq ersinngitsutut inissittarlugu. Ilaanni oqartoqartarpoq kanngusunnerup inuttut ilisarnaat tillittaraa – "suunngitsutut" imaluunniit "kukkusumi inuffeqartutut" meeraq misigisarpoq. Kanngusunneq tulluusimaarnerup illuatungeraa – tassa meeraq kanngusuttoq imminut tulluusimaarutigisannigilaq.

Allanut tarrarsornerput, imaluunniit allanit akiorneqarnerput aqputigalugu inuttut ilisarnaatitta – imminnut qanoq ittuunitsinnik misigissutsitta aammalu qanoq ittuunitsinnik paasinnittaatsitta – ilarujussua nammineerluta pinngoriartortittarparput.

Ujungunnerit allanilu akuersaarneqarnerit meeqqap avatangiisiminit pisartagaasa meeraq namminermini nalilittut misigilersittarpaa, allanit avissaaqqalluni inuusutut allanillu allaanerusutut misigittarlugu – tassa pitsaasutut, ajunngitsumik misiginartutut uumassusillutillu. Isillu isorinnippaluttut oqaatillu isornartorsiuisut meeraq nuannaarunnaartittarpaat, nikallortillugu imminullu, nuannariunnaartillugu, inuunerminik nuannarisarutsillugu. Uummaarissutsi, inuummarissutsimik takutitsinnaaneq meeqqap peqqissup ilisarnaataa annaasarpaa.

Asanninnermik pigisaqarluni, akuersorpalluni, soqutiginnilluni qanilaarnermillu pigisaqarluni tarrarsuutaasarneq meeqqap ineriartornissaanik/periarfissanik atuinissaanik siuarsaasarput, soqutigisaqannginnerli isorinnippaluttumillu pissuseqarnerit akeqqersimaarnermik toqqaannartumik tarrarsortitsisarput taakkulu meeqqap inuunerminik nuannarisarqarnera millisittarpaat taamaalillunilu meeqqap nammineq ineriartornissaralua akornuserarlugu.

Nalunngilarput meeraq kanngusutsinneqaraangami tunuarsimaalertartoq, imminut toqportortarluni attaveqarfiginiarneralu ajornakusuulertarluni, kanngusutsitaasarnerlu meeqqap misigikulasimaguniuk sapiissuseqarnini annaasinnaasarpaa aammalu piginnaanerninik "avatangiisiminut" nittarsaassisinnaanini annaasinnaasarlugu taamaalillunilu naleqanngilluinnartutut misigeqqajaalersarluni.

Tassa tamakku pikkorissaanerni sammineqarput, takusallu eqqarsaallannartorujussuupput – pingaartumik nunaqarfinni illoqarfinnilu mikisuni – tassani takuneqarsinnaammat taakku ataatsimut/ataatsimoorullugu ilisarnaataat avataaninggaanniit sunnertinnerup kingunerisaanik qanoq ililluni tarrarsorfigineqalersinnaasartoq:

Najukkaat ilaasa ilisarnaatigaat qimagarneqarnertik: illut inuerussimasut, suliffissaaleqineq, meeqqat ikitsuinnaat taakkuni najugaqarnerat, - taakkunani qimataasimatut/neriuffissaqanngitsutut misigineq, nikallunganeq, inunni ataasiakkaani ersertartoq malugisassaavoq: susassaaleqineq, naleqanngitsutut misigineq ... aammattaq najukkami "silaannarmi" malugisassaavoq neriutissaqannginneq, nikallunganeq imaluunniit nikalluussisimaneq, piffissat ilaanni najukkami taakku atuuttarnerat malunnarpoq. Najukat ilaat ajunaarnerpassuarnit imaluunniit ajunaarnernit sakkortuunit, ilaannikkut ajunaarnernit toqqutaasartunit eqqorneqarsimanagerat malunnarpoq, taakkulu inuaqatigiinnguit inuunerannik nanertuisuusarlutik.

Piffinni arlalinni pikkorissartut oqaatigaat "namminneq" illoqarfitsik imaluunniit nunaqarfitsik ajornartorsiutaasutut ilisarnaaserneqartutut misigalugu. Misigisimapput najugartik taamaallaat ajornartorsiutit aallaavigalugit ilisarnaaserneqarsimasoq. Tamanna ima oqartoqartarneranik aallaaveqarpoq: "Sooruna nunaqarfiit ajornartorsiuteqartuinnartutut tusagassiutit allaaserisuaannaraat, ajornartorsiutit, ajornartorsiutit, ajornartorsiutit. Taamatut allattarnerat uatsinnut oqimaappoq, soorlu tassa ajornartorsiunnarluta inuusugut nalinginnaasumillu inuuneqarnata..." "maanngaanneersuunera oqaatigissallugu kanngugisarpa: immaq inuit eqqarsartarput 'tassa taakku ajornartorsiuteqartuaannartut' –

Issuaanerit toqqaannartumik oqaatigineqartut malillugit issuaanerunngillat, oqaatigineqartulli ersarissut erseqqissullu oqaatigeqqinniarsimavakka, tassa inuit allat namminneq aaqqerusutatik peersikkusutaatillu, tassaasut ajornartorsiutit, taamaallaat sammileraangatigut pineqartunut tamanna qanoq sunniuteqartarnerasooq takutinniarlugu.

Inuit ajornartorsiuteqarsinnaapput- inuilli namminneq ajornartorsiutit kisiisa aallaavigalugit ilisarnaasersorneqarsinnaanatik. Kialuunniit ajornartorsiutit kinaassuserinngilai, inuttut ilisarnaatit allamiipput, tamannali aalajangiussimajuminaattarpoq "silarsuarmiut tamarmik" ajornartorsiutit kisiisa qitiutilerangatigut. Taama misiginarsisarpaq taakku inuunermit qitiutinneqalersut qitiulerlutilu kanngusinnertullu ittumik inuppassuit eqqorneqartarput, taakkulu tulluusimaarnermit misiginissaat akornuserneqartarluni. Taamaalilluni inunnik naqissusiineq aallartittarluni.

Ajornartorsitit kisiisa aallavigalugit tarrarsorneq nanertuutinnngortarpoq ajortuinnaallu ilisarnaatinngortarlutik imaluunniit imminut paasinneriaatinngortarlutik – tamanna aamma ataatsimut ilisarnaatitut isigineqaleraangat, assersuutigalugu nunaqarfimmiunut. Aamma taama pisoqarsinnaasarpaq ilaqutariinnut – nunamut – assammik arsartartoqatigiinnut.

Tamannali nalunngikkarluarparput: soorlu timersortartortavut tapersersortarpavut, immaqalu ajorsaraluarlutik, malugisarpaat soqutigineqarlutik aamma tulluusimaarutigineqarlutik. Taava aamma imminnut tulluusimaarutigilersarput angusaqarniarnertillu sakkortusartarlugu. Tamanna aamma atuuppoq innuttaqatitsinnut, ilaannikkut mamianartunik pisoqarsimatillugu, sakkortuuliorqarsimatillugu imaluunniit sakkortuunik aqqiagiinngittoqarsimatillugu tusagassiorfinnut tamakku anngukkaangata: tassa najugartik/namminneq ajornartorsionerinnartik imaluunniit ingerlanerliornerinnartik kisiat isiginiarneqaleraangat – tamannaluunniit siunertarineqanngikkaluarpat – taava ajornartorsiutit aallaavigalugit imminnut/najukkaminnut ilersarnaasersuutitut tamakku misigisarpaat, naak inuunerminni qitiulluinartut qaangiataaginnarneqaraluartut. Taamaalilluni ataatsimut-kanngusinnertut ittoq takkuttarpoq innuttaqatigiillu tamaasa nanertorsinnaasarlugit – avatangiisinit tarrarsugaaneq taanna akioruminaattarpoq tulluusimaartutullu ilisarnaat attakkuminaattarluni.

Ajunngitsumik siunertaqaraluarluni ajornartorsiutit sammineqartarput: eqqumaffigineqalernissaat ajornartorsiutillu qulaajarneqarnissaat angorusunneqartarpoq – asuli takunngitsuusaaginnarnagit naapertuilluannngitsut naapertuilluurtittuusaaginnarnagit – tassa atugassarititaasut il.i. pitsanngorsarnissaannut suleqataarusunneq tassani pissutaasarpaq,

kisiannili soorlu eqqumaffigineqarpallaartanngitsoq, tamanna angussagaanni ajornartorsiutinik eqqumaffiginneq taakkuninngalu qulaajaaneq inuit taakku pineqartut pisoq qanoq misigineeraat aallaavigalugit sammisariaqaraluartoq.

Isit avataaneersut atorlugit ajornartorsiutinik isiginnitarneq iluaquterujussuusinnaavoq, tassami isiginnittaaseq aamma pinngitsoorani allaasarmat, sunaluunniilli pisoq avataanit isigineqaraangami "eqqumaffigineqarnera annertunerusarluni", inuillu akuusut misigisaat aallaavigalugit suliniut aquneqartariaqarpoq, taamaanngippat suliniut isumassaqaanngitsutut misigineqassaaq. Isumassaqaanngitsutullu misigineqaruni siunissaq ungasinnerusoq isigalugu iluaqutaassanani.

Taamatut saqqummissininni siunertaraara pisartunik paasinneriaatsip eqqumaffigineqalernissaa, takusimasakkalu aallaavigalugu arlaatigut inerniliusaqarnissaaq siunertaralugu: inuiaqatigiittut, sulisutut imaluunniit innuttatut nalinginnaasutut inooqataasutulluunniit Kalallit Nunaanni najugaqarfiit mikisut sernissussagutsigit, najukkanut taakkulu innuttaannut qanoq eqqumaffiginneriaaseqarnerput eqqumaffigisariaqarparput. Assersuutigalugu inuunerat soqutigalugu sammisarutsigu, ajornartorsiutaat pisullu manianartut kisiisa pinnagit, taamaalilluta isiginninneq sammivinnit assigiinngitsunit isigisarlugu – tassanilu tusagassiuutit immikkut ittumik akisussaaffeqarput:

Oqaatsit suulluunniit, eqqarsariaatsit suulluunniit atorlugit saqqummiinermikkut tusagassiuutit najukkani atukkat naqittarsinnaavaat imaluunniit tapersorsorsinnaallugik – allallugu saqqummersitani eqqarsariaaseq, oqaatsit atukkat qanorlu isumaqarpalulluni allanneq, oqalunneq imaluunniit takutitsineq atuartartup/tusarnaartup/isiginnaartup qanoq isummernissaminut tunngavigisarpai. Oqaatsit pissaaneqarput – oqaatsit tupinnartumik pissaaneqarput. Oqaatsit aniguisitsisinnaapput imaluunniit aseruisinnaallutik – oqaatsit ataatsimoortitsisinnaapput avissaartuutsitsisinnaalutilluunniit, annilaartitsisinnaapput toqqissititsisinnaalutilluunniit, oqaatsit pissaanerat – pissaaneq sunaluunniit assigalugu – nakussatitsisinnaapput isaterisinnaallutillu, oqartussaasullu aalajangigassaraat pissaaneq qanoq atorineqassanersoq. Akisussaafferujussuaq

Conni/sept07